

Ei leima eikä liima

Ohjaajana yhteisöllisessä käsikirjoitusprosessissa

Esittävän taiteen
koulutusohjelma
Teatteri-ilmaisun ohjaaja,
yhteisöllinen suuntautumispolku
Opinnäytetyö
26.4.2010

Tuomas Tirkkonen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Esittävän taide		Suuntautumisvaihtoehto Teatteri-ilmaisun ohjaaja	
Tekijä Tuomas Tirkkonen			
Työn nimi Ei leima eikä liima. Ohjaajana yhteisöllisessä käsikirjoitusprosessissa			
Työn ohjaaja/ohjaajat Sussa Lavonen, Emma Puikkonen			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 26.4.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 43 + 14	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia yhteisöllisen käsikirjoitusprosessin kulkua prosessin ohjaajan näkökulmasta. Aihetta käsitellään sekä avaamalla soveltavan teatterin ja yhteisöllisen työskentelyn käsitteitä että käytännön tapausesimerkkejä tutkimalla.</p> <p>Opinnäytetyössä käydään läpi yhteisölliseen teatterityöskentelyyn liittyviä käsitteitä soveltavan teatterin viitekehyksen kautta yhteisön määrittämiseen, suomalaisen yhteisöteatterin lyhyen historiaan ja yhteisöllisen käsikirjoittamisen ominaispiirteisiin. Yhteisöllisellä käsikirjoitusprosessilla tarkoitetaan yhteisöllisillä työtavoilla tuotettavan käsikirjoituksen kirjoitusprosessia. Tapausesimerkkien yhteydessä keskitytään ohjaajan työprosessin ja roolin määrittämiseen ja ohjaajan työssä ilmeneviin haasteisiin.</p> <p>Tapausesimerkit avataan prosessikuvausten avulla. Ensimmäinen tapausesimerkki on Ammatinvalintatesti-näytelmän käsikirjoitusprosessi keväältä 2009, jossa opinnäytteen tekijä toimi ohjaajana. Toisena esimerkkinä työssä avataan Medios-hankkeen yhteydessä kehitettyä, verkossa toimivaa käsikirjoitustyökalu Noodia käyttämällä tuotetun käsikirjoituksen kirjoitusprosessi, jonka vetäjänä toimi Emma Puikkonen. Noodin prosessi sijoittui ajallisesti tammi-maaliskuuhun 2010. Opinnäytetyö on hankkeistettu Medios-hankkeen yhteyteen.</p> <p>Opinnäytetyössä on käytetty tietoaikana alan kirjallisuutta, tekijän työpäiväkirjoja ja luentomuistiinpanoja sekä Emma Puikkosen haastattelua.</p> <p>Opinnäytetyö sanoittaa yhteisöllistä käsikirjoitusprosessia. Tutkimuksesta käy ilmi ohjaajan työprosessin vaiheet ja työskentelyn raamien määrittämiseen liittyvät valinnat, joilla ohjaaja pystyy vaikuttamaan työprosessiin. Ohjaajan monimuotoinen rooli ryhmänohjaajana, asiantuntijana ja opettajana nostetaan esiin. Yhteisöllinen käsikirjoittaminen todetaan työssä teatteri-ilmaisun ohjaajalle käyttökelpoiseksi työtavaksi.</p>			
Teos/Esitys/Produktio			
Säilytyspaikka Aralis-kirjastokeskus, Helsinki			
Avainsanat käsikirjoittaminen, yhteisöllinen käsikirjoittaminen, yhteisöllisyys, sosiaalinen media			

Degree Programme in Performing Arts		Specialisation Drama Instructor
Author Tuomas Tirkkonen		
Title Not A Stamp Nor Glue - The Instructors Work in a Social Scriptwriting Process		
Tutor(s) Sussa Lavonen, Emma Puikkonen		
Type of Work Bachelor 's Thesis	Date 26.4.2010	Number of pages + appendices 43 + 14
<p>The aim of the research in this Bachelor's Thesis was to examine the work process of the instructor of a social scriptwriting process. The concepts of applied and communal theatre are clarified in the thesis. The author describes two case examples of social scriptwriting. Through theory and practise, the entire image of social scriptwriting and the work of the instructor is drawn.</p> <p>The first case example is the scriptwriting process of a play Ammatinvalintatesti, which took place in the spring 2009 in the theatre Jyväskylän Huoneteatteri. The second case example is a part of the sub project of the project called Medios. The scriptwriting process took place in the beginning of the year 2010 on the Internet, using a tool that was developed for social scriptwriting.</p> <p>The literature of the field of applied theatre is applied to the thesis. The Author's notes of the case examples and lectures are also referred to. In addition, a further data acquisition involved a interview, as the instructor of the second process was interviewed.</p> <p>The research results indicate that social scriptwriting is a useful tool for a drama instructor. It describes different kinds of roles the instructor has in his/her work. The focus of the thesis is on the process of the instructor's work. Also the choices that the instructor of the process makes are described in the present thesis.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage Aralis Library and Information Centre, Helsinki		
Keywords communal theatre, social scriptwriting, applied drama		

SISÄLLYS

<u>1 JOHDANTO.....</u>	<u>2</u>
<u>2 KÄSITTEITÄ.....</u>	<u>4</u>
<u>2.1 Soveltavasta teatterista yhteisöteatteriin.....</u>	<u>4</u>
<u>2.2 Yhteisön määritteitä.....</u>	<u>7</u>
<u>2.3 Historiaa ja työmuotoja.....</u>	<u>8</u>
<u>2.4 Yhteisöllinen käsikirjoittaminen.....</u>	<u>10</u>
<u>3 KÄSIKIRJOITUSPROSESSI AMMATINVALINTATESTI.....</u>	<u>13</u>
<u>3.1 Aloitus ja aihe.....</u>	<u>15</u>
<u>3.2 Rakenne ja hahmot .....</u>	<u>17</u>
<u>3.3 Kokonaisuuden hahmottuminen.....</u>	<u>19</u>
<u>3.4 Täsmäkirjoittaminen.....</u>	<u>21</u>
<u>3.5 Viimeistely ja prosessin lopetus.....</u>	<u>22</u>
<u>3.6 Ohjaajan huomioita ja kysymyksiä.....</u>	<u>24</u>
<u>4 KÄSIKIRJOITUSPROSESSI NOODISSA.....</u>	<u>28</u>
<u>4.1 Aloitus ja ideointi.....</u>	<u>30</u>
<u>4.2 Rakenne ja hahmot.....</u>	<u>32</u>
<u>4.3 Tapaaminen esiintyjien kanssa.....</u>	<u>34</u>
<u>4.4 Uudelleenkirjoitus ja hionta.....</u>	<u>35</u>
<u>4.5 Ohjaajan huomioita ja kysymyksiä.....</u>	<u>36</u>
<u>5 LOPUKSI.....</u>	<u>39</u>
<u>LÄHTEET.....</u>	<u>42</u>
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni ”Ei leima eikä liima - ohjaajana yhteisöllisessä käsikirjoitusprosessissa” käsittelee otsikkonsa mukaan yhteisöllistä käsikirjoittamista prosessin ohjaajan näkökulmasta. Pyrin sanoittamaan yhteisöllisen käsikirjoittamisen työmuotoja ja avaamaan käsikirjoitusprosessin ohjaajan roolia, haasteita ja mahdollisuuksia. Työssäni avaan käsitteitä, joita yhteisölliseen käsikirjoittamiseen liittyy. Lähestyn käsiteviidakkoa soveltavan teatterin viitekehystä, ja etenen sitä kautta yhteisöteatteriin ja lopulta käsikirjoittamiseen. Ohjaajan haasteita heijastelen kahden tapausesimerkin kautta.

Ensimmäisenä tapausesimerkinä nostan esiin Ammatinvalintatesti-näytelmän käsikirjoitusprosessin, jossa itse toimin ohjaajana. Ammatinvalintatesti oli niin sanottu oma ohjaukseni, eli suoritin työharjoitteluni ohjaajantyön alueella ohjaamalla näytelmän, jonka teksti tuotettiin yhteisöllisen prosessin kautta. Opinnäytetyössäni keskityn lähinnä käsikirjoitusprosessin aikana esiin tulleisiin kysymyksiin. Ammatinvalintatestiä esitettiin Jyväskylän Huoneteatterilla syksyllä 2009. Toisena tapausesimerkinä tarkastelussani on Metropolian yhteistyöhankkeen, Medioksen yhteydessä luodun, verkossa toimivan käsikirjoitustyökalu Noodin avulla toteutettu käsikirjoitusprosessi. Noodin käsikirjoitusprosessin ohjaajana toimi hankkeessa työskentelevä, dramaturgi-opettaja Emma Puikkonen. Opinnäytetyöni on hankkeistettu Medios-hankkeen yhteyteen.

Hanketyöskentely on Metropolian kulttuurialalla ja esittävän taiteen koulutusohjelmassa yleistyössä. Rahoituksen jakautuessa entistä useammalta taholta saatavaksi on oppi-

laitoksen otettava hankkeet huomioon opetussuunnitelmaa tehdessä. Usein hankkeita integroidaan olemassa olevien työpajojen yhteyteen, mutta myös muita hanketyöskentelyn muotoja on, kuten esimerkiksi opinnäytetyöt. Hankkeistettu opinnäytetyö tarjoaa suoran linkin työelämään ja palvelee sitä yhteistyöhankkeen edustajien kanssa sovitulla tavalla. Medios-hankkeessa on mukana kolme eri tahoa: Metropolia Ammattikorkeakoulu, Helsingin Kaupunginteatteri sekä m-cult. Hankkeen tavoitteena on kehittää avoimen lähdekoodin ohjelmia, sosiaalista mediaa ja digitaalisen tarinankerronnan menetelmiä hyödyntäviä tuotantomalleja kulttuuri-, sivistys- ja hyvinvointialojen työkaluiksi (Osallistavan median menetelmien ja työkalujen kehittämishanke.) Käsikirjoitustyökalu Noodi on siis vain yksi Medios-hankkeen alainen osaprojekti.

Siinä missä tavoitteenani on avata yhteisöllistä käsikirjoittamista, toivon, että opinnäytetyöni valottaa myös muuta yhteisöllistä työskentelyä ja poistaa sen ympärille nousseita, mystifioituja mielikuvia. Tulevana teatteri-ilmaisun ohjaajana koen erilaisten yhteisöllisen työskentelyn muotojen olevan hyviä keinoja lähestyä yhteisössä tapahtuvia asioita, sanoittaa yhteisön omaa ääntä ja ammentaa yhteisöstä kumpuavia kysymyksiä taiteen käyttöön. Lisäksi työtäni kirjoittaessa ymmärsin, että suomalaisista yhteisötyöskentelyn tavoista on suhteellisen vähän kirjallista materiaalia, ja näin ollen opinnäytteeni toivon mukaan palvelee myös muita alalla työskenteleviä ihmisiä.

Oma taustani yhteisöllisen työskentelyn alueella koostuu kouluaikana perus- ja ammatillisiin opintoihin kuuluneista työpajoista ja edellä mainituista käsikirjoitusprosesseista. Dramaturgisten prosessien työpajassa syksyllä 2007 teimme Ateneumiin sanattoman esityksen, jonka lähtökohtana olivat näyttelyn ”Tarinoita Tanskasta” kuvat. Saman lukuvuoden keväällä 2008 Teatterityö yhteisöissä -työpajassa tutustuimme erilaisiin yhteisöihin ja teimme esityksellisiä tulostuksia yhteisöissä kokemistamme ja havaitsemistamme asioista. Lisäksi ammatillisiin opintoihin kuuluneessa työpajassa ”Heijastuksia ja heräämisiä Heurekassa” keväällä 2009 tutkimme tiedekeskusta esitysympäristönä ja teimme esityksen Heurekassa olleeseen Liiku ja pelaa -näyttelyyn. Näiden lisäksi olen tutustunut erilaisiin yhteisöllisiin hankkeisiin, joissa opiskelijakollegat ovat olleet mukana ja joita opettajat ovat erilaisissa yhteyksissä esitelleet, sekä lukenut yhteisöteatteriin liittyvää kirjallisuutta niin suomeksi kuin englanniksikin.

Näiden kokemusten ja keräämäni tietopohjan valossa pyrin siis valottamaan yhtä yhteisöllisen teatterityöskentelyn muotoa, yhteisöllistä käsikirjoittamista, ja siihen liittyviä

ohjaajan kysymyksiä. Pyrin selvittämään, mitä vaiheita ohjaajantyöhön käsikirjoitusprosessissa kuuluu ja mitä se tarkoittaa alusta loppuun. Olen myös nostanut esiin, mitä haasteita erilaisissa prosesseissa on. Lisäksi haluan nostaa yhdeksi pääkysymyksen, mitä ohjaajan rooli yhteisöllisessä käsikirjoitusprosessissa tarkoittaa. Käsitteiden kautta avatun yhteistyöskentelyn lisäksi tapausesimerkit tarjoavat käytännön heijastuspintaa käsittelemilleni kysymyksille. Opinnäytetyöni lopuksi kokoan yhteen näitä kysymyksiä ja mietin, millaisia työvälineitä juuri yhteisöllinen käsikirjoitusprosessi tarjoaa teatteri-ilmaisun ohjaajalle työelämässä toimimiseen.

2 KÄSITTEITÄ

Soveltavan teatterin kentällä tulee helposti vaikeuksia ymmärtää toisia tekijöitä. Soveltava teatteri – ja sitä kautta yhteisöteatteri – on kehittyvä taidemuoto, ja siksi tahdon tarjota oman näkemykseni asioiden selkeyttämiseksi. Käsittelem yhteisöteatteria saateenvarjokäsitteiden soveltava teatteri ja osallistava teatteri kautta. Työni keskittyy käsittelemään yhteisöllistä käsikirjoittamista, joten myös yhteisön määrittäminen tuntuu olennaiselta. Keskityn yhteisön määrittämisessä juuri oman työni kautta olennaisiin asioihin, siihen, mitä yhteisö juuri yhteisöteatterin alueella tarkoittaa.

Käsiteosiossa esittelen myös tarkemmin yhteisöteatterin historiaan, työmuotoihin ja yhteisöllisen käsikirjoittamisen vaatimuksiin ohjaajan näkökulmasta. Yhteisöteatterin kenttä on työmuodoiltaan laaja, ja olenkin valinnut vain tiettyjä muotoja esiteltäväksi. Huomattavaa kuitenkin on se, ettei yhteisöteatteri rajoitu pelkästään näihin työtapoihin.

Tarkastelen myös joitain yhteisöllisen työskentelyn erityispiirteitä omien kokemuksieni kautta. Huomioillani erityispiirteistä luon pohjaa myös tapausesimerkkien, käsikirjoitusprosessi Ammatinvalintatestin ja Noodi-käsikirjoitustyykalun prosessin avaamiseen.

2.1 Soveltavasta teatterista yhteisöteatteriin

Soveltava teatteri käsittää useita erilaisia menetelmiä ja työtapoja, joiden avulla voi käyttää teatterin keinoja erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tarpeiden mukaan. Erilaisten

termien käyttötavat eivät ole vielä vakiintuneet, joka johtaa siihen, että eri tekijät käyttävät samoja sanoja tarkoittamaan eri asioita tai eri sanoja tarkoittamaan samaa asiaa.

Esimerkiksi termit osallistava draama, soveltava draama ja yhteisödraama kulkivat eri teoksissa osittain samoja polkuja, välillä toisiaan sivuten ja välillä selkeämmin rajoitetaan kiinni pitäen. Halusin selvittää itselleni, mitä termien vivahteelliset erot ovat. Tämä luultavasti helpottaa myös lukijaa ymmärtämään näkökulmaani valitsemaani työtapaan, jota kutsun yhteisölliseksi käsikirjoittamiseksi.

Soveltavan teatterin kenttää on mahdotonta selittää tyhjentävästi. Soveltavalla teatterilla tarkoitetaan yleensä niitä teatterillisiä menetelmiä ja muotoja, jotka poikkeavat niin sanotusta perinteisestä työskentelymallista, teksti- ja ohjaajälähtöisestä tavasta tehdä teatteria (Soveltava teatteri.)

Metropolia ammattikorkeakoulun Pähkinäkori-esitteessä avataan soveltavan teatterin käsitteitä. Soveltava teatteri -käsitteen alle on sijoitettu esimerkiksi ajankohtaisteatteri, devising-työskentely, osallistava teatteri, forum-teatteri, tarinateatteri ja yhteisöteatteri. Kuitenkin, Draamaa ja teatteria yhteisöissä -julkaisu käyttää soveltavan draaman perheeseen kuuluvaa osallistavaa teatteria ja yhteisöteatteria rinnakkain toistensa kanssa. (Esittävän taiteen koulutusohjelman Pähkinäkori 2009, 12.) Näiden termien valossa teos esittelee muun muassa forum-teatteria, tarinateatteria ja devisingia.

Esittävän ja osallistavan teatterin eroja selvittäessään Pieta Koskenniemi teoksessaan *Devising* ja muita merkillisyyksiä kirjoittaa: "Teatteri ja draama yhteisössä / soveltava draama / soveltava teatteri – näitä termejä käytetään toistensa synonyymeina. Muista poiketen soveltava teatteri-termiä käytetään myös laiveammassa merkityksessä, lähinnä ammattikorkeakoulujen kontekstissa. Silloin sillä viitataan ylipäänsä ryhmä- ja prosessikeskeiseen teatteritoimintaan yhtä lailla esittävässä kuin osallistavassa teatterissa." (Koskenniemi 2007, 11.)

Useat lähteet siis ovat yhtä mieltä soveltavan teatterin asemasta sateenvarjokäsitteenä erilaisille työtavoille. Vaikka eri termien seassa on vaara eksyä ymmärtämättömyyden upottavalle suolle, Koskenniemen määritelmä antaa avaimen käsitteiden ymmärtämiseen. Soveltavan teatterin muodot voivat olla yleisöä osallistavia esitysmuotoja, yhteisöteatterin välineitä tai ammattiryhmien lähtökohtia esityksille. Oli tavoitteena sitten

esityksellinen tulostus tai yhteisön voimaannuttaminen, keskittyvät soveltavat teatterimuodot prosessiin.

Ammattiryhmät saattavat tuottaa esityksen devising-työskentelyn kautta, jossa lähtökohtana esitykselle on jotain muuta kuin valmis teksti. Tällöin työryhmä luo tekstin yhdessä toiminnallisesti, esimerkiksi materiaalia keräten ja sen pohjalta improvisoiden. Näin prosessissa tuotettu materiaali siirretään esitettävään muotoon ja sitä kautta lavalle. Soveltavan teatterin alaisuuteen lukeutuva ajankohtaisteatteri taas keskittyy ajankohtaisen havainnon siirtämiseksi teatteriesitykseen ja esityksellinen tutkielma liikkuu faktan ja fiktion rajamaastoissa (Esittävän taiteen koulutusohjelman pähkinäkori 2009, 8.)

Osallistavat työmuodot eroavat tämänkaltaisiin soveltaviin prosesseihin verrattuna niin sanotusti käyttötarkoitustensa mukaan. Osallistavissa työmuodoissa läsnä on yleisö, yhteisö tai ryhmä, jonka vaikutus esityksen syntyprosessiin on merkittävä. Yleisöä tai yhteisöä saatetaan myös osallistaa esityksen kulkuun.

Näiden määritysten kautta yhteisöteatteri on siis sekä soveltavaa että osallistavaa. Yhteisöllinen teatterityöskentely kuitenkin antaa vielä yhden tarkentavan määritteen: yhteisön. Sinänsä yhteisöteatterin ja -draaman rinnastaminen osallistavaan teatteriin on ymmärrettävää. Kuitenkin, yhteisöteatterissa keskeistä on, että teatteria tehdään tiettyssä yhteisössä, yhteisön myötäsynnyttämänä tai yhteisölle suunnattuna. Toteutumistavoissa korostuvat yhteisön jäsenten kuunteleminen. Sitä kautta osallistava teatteri onkin rinnastettavissa yhteisöteatteriin. Osallistavan teatterin päämääränä katsotaan olevan kohderyhmän voimauttaminen sitä itseään koskevista asioista (Esittävän taiteen koulutusohjelman pähkinäkori 2009, 8.)

Yhteenvedon soveltavaa teatteria voidaan käyttää silloin, kun työskentelyssä sovelletaan teatterityöskentelyn tarjoamia työkaluja. Osallistava teatteri on soveltavaa teatterityöskentelyä, jossa osallistetaan yleisöä, ryhmää tai yhteisöä joko esityksen syntyyn tai sen aikana. Yhteisöteatteria tehdään yhteisössä, yhteisön kysymyksistä tai yhteisölle. Näin termit eivät ole toistensa suhteen ristiriidassa ja niiden rinnakkaiselo on helppompaa ymmärtää.

2.2 Yhteisön määrittäjä

Yhteisöllisyys on näkymätöntä. Se on haurasta ja vaatii pitkän kasvatus- ja hoitotyön. Yhteisö ja yhteisöllisyyden tunne voi syntyä tarkoituksenmukaisesti tai tahattomasti. Yhteisön muodostaa yleensä ihmiset, joita sitoo toisiinsa tunne, intohimo, haave, toiminta tai tavoite.

Sitoutuminen edistää yhteisöllisyyttä, mutta sen puute ei ole yhteisöllisyyden este. AA-ryhmässä voi olla hyvä olo, yhdessä yhteisössä, vaikka tulisi paikalle vain kerran eikä enää palaisi. Tällöin yhteisön voimauttava vaikutus riippuu eri asioista - se on läsnä, vaikka siihen ei konkreettisesti sitoudu.

Yhteisö ei ole leima, eikä se ole liima. Jos yhteisöllisyys olisi kudosta tai ainetta, se olisi joustavaa, venyvää, koossapitävää ja silti huokoista. Yhteisö hengittää, se lähenee, irtautuu, kehittyy ja kasvaa.
(Työpäiväkirja 22.10.2009)

Yhteisöteatterin yhteydessä yhteisön voi määrittää alueellisenä ihmisten joukkona, jota yhdistää minimaalinen symboli tai nimittävä tekijä. Yhteisön määrittäjänä voivat olla myös samankaltaisuuden kokemukset, yhteiset tavat, jaetut rituaalit tai moraali- ja uskomusjärjestelmät. (Ventola 2005d, 34.) Yhteisöllisyyden ajatus voi liittyä myös ammattilaisryhmän tai muutoin kootun työryhmän sisäiseen yhteisöön, mutta pääsääntöisesti yhteisöteatterista puhuttaessa yhteisöllä tarkoitetaan edellä mainittujen ominaispiirteiden määrittämiä ryhmiä.

Yhteisöllisyyden käsitettä laventavat myös erilaiset yhteisöt verkossa. Internetissä olevien palvelujen kautta muodostuvat yhteisöt yleensä rakentuvat samanlaisten tekijöiden pohjalle kuin "fyysisesti" syntyvät yhteisöt. Keskustelufoorumeilla odottavat äidit jakavat kokemuksiaan, blogeissa¹ eri asioiden harrastajat, kuten käsityöihmiset kertovat omista töistään ja vaihtavat vinkkejää keskenään. Yhteisölliset verkkopalvelut, kuten Facebook², tarjoavat ihmisille mahdollisuuden kohdata toisiaan myös alueellisia rajoja rikkoen. Toisaalta juuri yhdistävä alueellinen tekijä voi synnyttää verkkoyhteisön.

Verkon yhteisöllisyys on valjastettu myös yhteisöteatterin käyttöön. Medios-hankkeen käsikirjoitustyökalun kehitystyössä yhtenä päätavoitteena on käyttää hyväksi juuri sosiaalisen median tarjoamia yhteisöllisiä mahdollisuuksia yhteisöllisessä käsikirjoitustyös-

¹ Blogilla tarkoitetaan verkossa kirjoitettavaa, julkista päiväkirjaa, jonka kirjoituksia muut käyttäjät voivat kommentoida.

² Facebook on verkossa toimiva yhteisöpalvelu.

kentelyssä. Sosiaalisella medially viitataan esimerkiksi verkossa tapahtuvan joukkoviestinnän muotoihin, joita luonnehtii käyttäjälähtöisyys, yhteisöllisyys, vuorovaikutteisuus ja vapaaehtoisuus (Erkkola 2008, 22-23.) Sillä tarkoitetaan siis esimerkiksi uutispalveluita, joissa käyttäjät voivat tuottaa sisältöjä ja kommentoida niitä.

2.3 Historiaa ja työmuotoja

Suomalaisen yhteisöteatterin historiaa tutkiessani huomasin, ettei varsinainen historiankirjoitus ulotu kovin kauas. Yhteisölliset teatterimuodot kehittyvät ja hakevat toimintamuotojaan edelleen ja tästä syystä juuri ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opinnäytetyöt ovat merkittävässä osassa muistiinmerkitätyötä. Niiden kautta myös pidetään yllä kentän sisäistä keskustelua. Näin ollen käytän yhteisöteatterin muotojen ja niiden erityispiirteiden hahmottamisessa kirjallisten lähteiden lisäksi opintojen aikana keräämiäni havaintoja ja kokemuksellista tietoa.

Yhteisöteatterin kenttä on kehittynyt useiden osatekijöiden summana. Taustalla on sekä länsimaisen teatterihistorian perinteisiä muotoja että uudempia, Afrikasta, Etelä-Amerikasta ja Euroopasta peräisin olevia toiminnan malleja (Renlund 2005, 25.) Suomessa yhteisöteatteri alkoi 1980-luvulla kehittyä omaksi genrekseen (Koskenniemi 2007, 20.) Yhteisölliset toiminnan muodot ovat syntyneet yhteisön tarpeesta joko saada ääntään kuuluviin tai käsitellä yhteisön jäsenten välisiä ongelmia ja tarjota tukea ratkaisujen tekemiseen. Osittain pohjalla on myös ollut kasvatuksellinen tarve.

Esittelen joitain yhteisöteatterin muotoja, jotta työssäni käsittelemien käsikirjoitusprosessien ympärillä oleva kenttä olisi helpommin hahmotettavissa. Vaikka olen valinnut vain joitain esimerkkejä, eivät toiminnan muodot rajoitu pelkästään niihin.

Augusto Boal on yksi useiden yhteisöteatterin toimintamuotojen kehittäjä. Eri muodot toimivat eri käyttötarkoituksilla. Esimerkiksi forum-teatterissa kuvataan tarkasti harjoiteltu kohtaus, jossa henkilöhahmojen välisessä suhteessa on alistamista. Kohtauksen esittämisen jälkeen yleisön jäsenillä on mahdollisuus yrittää toimia sortotilanteessa alistetun asemassa ja löytää ratkaisuja selvittää tilanteesta. Osallistavaa työskentelyä ohjaa yksi esittävän ryhmän jäsen, jokeri, joka ei näyttele harjoittelussa kohtauksessa. Forumin edetessä jokeri kysyy yleisön edustajalta, tunteeke tämä onnistuneensa ratkaisus-

saan ja mikäli näin ei ole, uusia osallistujia otetaan lavalle yrittämään.

Forum-teatteria voidaan käyttää hyvin vaikeiden aiheiden, kuten perheväkivallan käsittelyssä. Se keskittyy juuri alistetun asemaan ja pyrkii näyttämään yksilön mahdollisuus muuttaa omaa elämäänsä omalla toiminnallaan. (Ventola 2005a, 70.) Boal on kehittänyt myös teatterimuodon, jolla pyritään vaikuttamaan yksilön asemaan suuremmissa mittakaavassa. Lakiasäätävää teatteria kehitettiin 1990-luvulla juuri tähän tarpeeseen. Erilaisissa työpajoissa tutkittiin ajankohtaisia poliittisia aiheita, joista sitten työstettiin forum-esityksiä. Tavoitteena oli saada uusia lakiehdotuksia, joissa saataisiin yhteisön osan ääni kuuluviin. (Ventola 2005a, 73.)

1960-luvulla Englannissa tehtiin selkeästi aineopetuksen yhteyteen esityksiä, joiden avulla oppilaat oppisivat esimerkiksi historian tapahtumia helpommin. Tästä kehittyi TIE – theatre in education, jonka suomalaisena vastineena on käytetty muun muassa ilmaisia teatteri opetuksessa ja työpajateatteri. Työmuodot ovat kehittyneet alkupeppäisistä käyttötarkoituksista ja opetettavien aiheiden laajennuttua koskemaan ajankohtaisia sosiaalisia kysymyksiä, myös esitysten rakenteet ovat muuttuneet. Suomalaisissa termeissä viitataan juuri esityksen osallistavuuteen. Tämän muodon kehittymisen myötä on tehty esimerkiksi esityksiä, joiden yhteydessä on työpaja. Työpajassa käsitellään esityksen aiheita ja syvennetään mahdollisesti ymmärrystä aiheesta. Esitykset itsessään voivat myös olla osallistavia. (Ventola 2005a, 64.)

Myös ammattikentän tapahtumat vaikuttivat yhteisöteatteri-genren muotoutumiseen. Suomessa vuosisadan puolivälin jälkeen teatteri ja taide alettiin nähdä poliittisina näytämöinä. 1970-luvulla syntyi niin sanottuja ryhmäteattereita, joissa demokraattiset ryhmät rupesivat purkamaan ohjaajakeskeistä hierarkiaa. Esiin nousi myös kysymys, kenen todellisuutta lavalla esitetään – ja kenen tekemänä. (Koskenniemi 2007, 18-20.) Prosessoivat työtavat herättivät keskustelua esityksellisen tulosteen ja prosessiin painottamisen tärkeyden suhteesta (Ventola 2005c, 20.)

Yliopisto- ja ammattikorkeakoulut 1990-luvulla myös tarjosivat kasvualustan soveltavan teatterin muodoille kotimaassa. Draamapedagogien kouluttaminen aloitettiin, ja teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus kehitettiin. (Ventola 2005c, 21-22.) Näiden koulutusmuotojen ansiosta soveltavan teatterin muodot kehittyivät vauhdilla. Kuitenkin kehitystä tapahtui kahdella taholla, sekä draamakasvatuksen opetuksessa yliopistossa että teatteri-

ilmaisun ohjaajakoulutuksessa ammattikorkeakouluissa. Osittain siitä johtuu joidenkin termien päällekkäisyys ja erilaiset käyttötavat.

Ammattiteattereissa on viime aikoina alkanut lisääntyä yleisötyön määrä. Yleisötyöllä tarkoitetaan teatterin toimintaan yhdistettyä soveltavaa työskentelyä. Se voi myös tarkoittaa teatteritalon toiminnan esittelyä, kuten talossa tapahtuvia esittelykierroksia, mutta yhä enenevässä määrin kyse on työpajoista ja soveltavista esitysprosesseista. Esimerkiksi Suomen Kansallisteatterissa syksyllä 2009 tuotettu Kuka pelkää pimeää? -esitys oli osa teatterin kasvatustyötä. Teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelija Sanna Ristanien ohjauksessa nuorista koostunut ryhmä tuotti ryhmälähtöisesti kyseisten nuorten pelkoja käsittelevän esityksen. YLÖS-hankkeen tekemästä katsauksesta suomalaisen teattereiden yleisötyön tilasta selviää, että enemmistö tutkimukseen osallistuneista teattereista olisi kiinnostuneita lisäämään yleisötyön määrää toiminnassaan (Lampo 2009, 51.)

2.4 Yhteisöllinen käsikirjoittaminen

Yhteisöllinen käsikirjoittaminen on yksi yhteisöllisen teatteritoiminnan muoto, joka sijoittuu lähelle devising-työskentelyä. Yhteisöllisestä käsikirjoittamisesta voidaan puhua, kun tavoitteena on tuottaa käsikirjoitus, jossa yhteisön tai muun toimivan ryhmän tekstit ovat käsikirjoituksen pohjana tai ryhmä kirjoittaa käsikirjoituksen yhdessä.

Työtavat keskittyvät kirjoittamiseen, mutta yhteisöllistä käsikirjoitusta luodessa voidaan käyttää myös toiminnallisia menetelmiä. Yhteisöllinen käsikirjoittaminen ei siis sinänsä ole mikään tarkkarajainen genre, vaan yksi tapa sanoittaa erästä soveltavaa toimintamuotoa. Medios-hankkeen käsikirjoitustyökalu Noodin oppimateriaalissa yhteisöllisten käsikirjoitusprosessien yhteneväisyyksiä luonnehditaan seuraavasti: "Yhteistä useille prosesseille on rakenne: aloitus ja ideointi, kirjoittaminen ja jatkokyöstyö ja loppupuolella tekstin/esityksen kasaaminen, järjestäminen, muokkaaminen ja uudelleenkirjoittaminen." (Yhteisöllinen käsikirjoittaminen.)

Stadian julkaisussa Draamaa ja teatteria yhteisössä Sussa Lavonen avaa yhteisöllisiä käsikirjoitustöitään. Mikkelin kaupunginteatterissa 1998 ensi-iltansa saaneessa Sopeutumattomat-produktiossa valmiin käsikirjoituksen lomaan Lavonen oli liittännyt paikallis-

ten nuorten tekstejä. Vuonna 2002 Postilokero 41400 Lievestuore -esityksen pohjalle Lavonen ohjasi käsikirjoitustyöpajan. Lopullinen käsikirjoitus rakentui käsikirjoituspajassa syntyneiden tekstien pohjalta. (Lavonen 2005, 115-117.)

Lavosen esittelemät työt ovat esimerkkejä yhteisöllisesti syntyneistä käsikirjoituksia. Muotoja kollektiivin synnyttämälle käsikirjoitukselle on muitakin. Se, minkälainen vaikutus on prosessin ohjaajalla lopullisen käsikirjoituksen muotoon määräytyy kunkin prosessin tarpeiden mukaisesti. Myöhemmin työssäni esittelen tarkemmin kaksi prosessia: opintojeni työharjoitteluun liittyneen Ammatinvalintatesti-näytelmän käsikirjoitusprosessin sekä Medios-hankkeen käsikirjoitustyökalu Noodilla tuotetun käsikirjoituksen syntyprosessin. Näiden prosessien yhteydessä pyrin sanoittamaan juuri ohjaajan näkökulmaa prosessissa.

Yhteisöllisessä käsikirjoitusprosessissa erilaiset asiat nousevat esiin kuin yksin kirjoittaessa. Sen tavoitteena, kuten yhteisöteatterin muissakin toimintamuodoissa, on tuoda tietyn yhteisön tai ryhmän ääntä kuuluviin käsikirjoitukseen. Teksti tarjoaa ikään kuin autenttisemman näkökulman ryhmän valitsemaan aiheeseen. Yhteisöllisen käsikirjoituksen muotoja voi käyttää osana teatterikasvatusta, kuten ammattiteattereiden yleisötyötä, mutta myös erilaisten harrastajaryhmien toiminnassa. Periaatteessa sillä, ovatko kirjoittajat samoja henkilöitä kuin lopullisen tekstin esittäjät, ei ole merkitystä, mutta sekin voi vaikuttaa ohjaajan työhön ja valintoihin. Kuitenkin näitä kysymyksiä käsittelen enemmän omien kokemusten kautta tapausesimerkkien yhteydessä.

Kuten olen jo aiemmin viitannut yhteisöllinen työskentely voi tapahtua yhteisössä, yhteisöstä tai yhteisölle. Teatterin keinoin toimiessa tämä tarkoittaa erilaisten asioiden huomioonottamista kuin esimerkiksi perinteisessä esityksen valmistusprosessissa.

Yhteisöllisen prosessin ohjaajan rooli määräytyy hyvin erilaisten seikkojen perusteella. Erilaisia ohjaajarooleja voi olla esimerkiksi kättilö, opas, kanssakulkija tai ulkopuolinen silmä (Koskenniemi 2007, 68.) Yhteisöllisessä käsikirjoitusprosessissa ohjaaja voi toimia dramaturgi-opettajan nimellä, kuten Medios-hankkeen yhteydessä on päätetty. Forumteatterissa tilanteen ohjaajaa kutsutaan jokeriksi (Ventola 2005a, 69.) Myös fasilitaattorinimeä on käytetty ohjaajan työstä yhteisössä (Ventola 2005b, 90.)

Ohjaaja on käsitteenä ongelmallinen. Perinteisen teatterin alueella se liitetään juuri esi-

tyksen ohjaajaan, kun taas teatterialan ulkopuolella esimerkiksi opinto-ohjaajat viittaavat työhönsä ohjaamisena. Teatteri-ilmaisun ohjaaja ei sekään tutkintonimikkeenä aukea helposti. Ohjaaja-sanana yhteyteen liitetyt lisämääritteet helpottavat ohjaaja-sanana käyttöä eri yhteyksissä. Yhteisöllisen käsikirjoituksen yhteydessä ohjaaja onkin lähinnä prosessin ohjaaja, ja näin ollen lunastaa paikkansa erilaisten vetäjien ja ohjaajien joukossa. Koska yhteisöllinen käsikirjoitusprosessi saa yleensä muotonsa vasta varsinaisen työskentelyn alettua, ei käsitteenä prosessin ohjaaja määritä liikaa sitä, mitä ohjaajalta prosessin aikana odotetaan. Joskus prosessin ohjaaja joutuu asettumaan opettajaksi tai dramaturgiksi, ja toisinaan esimerkiksi Koskenniemen käyttämä "opas" kuvaa työskentelyä paremmin.

Yhteisössä toimiessaan prosessin ohjaaja voi olla ulkopuolinen tarkkailija, joka havainnoi yhteisöä: sen toimintamuotoa, sen ongelmia tai sen haaveita. Työskentelyn edetessä ohjaaja voi poimia yhteisöstä aiheita, joita voi työstää eteenpäin toiminnallisina työtapoin yhteisön kanssa. Toisaalta ohjaajan tekemät huomiot voivat toimia lähtökohtana ulkopuolisen ryhmän työskentelylle – näin ryhmä voi räätälöidä valmistamansa esityksen juuri tietyn yhteisön tilauksesta.

Prosessin ohjaajan työ yhteisöissä on pitkälti valintoja. Joskus ohjaajan valinnat sijoituvat ajalle ennen prosessia. Omassa ohjauksessani olin päättänyt etukäteen, mistä aiheesta ryhmä lähtee työskentelemään ja olin päättänyt toimia itse käsikirjoituksen lopullisen muodon dramaturgina. Näin pystyin hakemaan tietyn ikäisestä koostuvan ryhmän toimimaan kanssani. Ohjaaja voi myös antaa ryhmän päättää prosessiin liittyvistä asioista. Ryhmä voi yhdessä ohjaajan kanssa valita aiheen tai suunnitella prosessin eri vaiheita. Oli etenemistapa sitten mikä hyvänsä, viimeisenä valintojen sinetöiminen ja päätösten ylläpitäminen on kuitenkin prosessin ohjaajan vastuulla.

Ohjaajan rooli taiteilijana hämärtyy yhteisössä työskennellessä. Siinä missä ohjaajan täytyy hallita taiteellinen luomisprosessi, on ohjaajan hyvä myös ymmärtää ryhmäprosessia ja tietyssä määrin pedagogiikkaa. Näiden nivoutumisen myötä ohjaajan työ usein vaatii aikaa ja panosta eri tavalla kuin perinteisessä teatteriproduktiossa. Erityisesti ryhmän kanssa työstetyissä esitysprosesseissa taiteilijuus jakautuu muillekin kuin ohjaajalle. Esimerkiksi yhteisöllisesti tuotetun käsikirjoituksen tekijänoikeudet kuuluvat koko ryhmälle.

Yhteisöllisessä työskentelyssä ryhmäprosessien ymmärtäminen helpottaa ohjaajan työtä. Prosessin aikana mahdollisten konfliktien ja kriisitilanteiden tiedostaminen ja ennakointi helpottaa tilanteiden käsittelyä. Myös yhteisön tai ryhmän eri jäsenten ominaislaatuja tunnistaminen voi auttaa tilanteiden hallinnassa. Toiset ryhmäläiset voivat olla hyvinkin nopeita tuottamaan materiaalia, kun taas toisilla tämä kestää pidempään. Toisaalta ohjaaja joutuu toisinaan toppuuttelemaan hyvin päämäärätietoisia tekijöitä ja toisaalta kannustamaan entisestään niitä, joilla tuottaminen on suuremman työn takana. Ryhmän muotoutuessa tällaiset ääripäät voivat myös tuottaa hyvää yhteistulosta: nopeammat voivat vahvistaa ja kannustaa hitaampia ja hitaammat voivat pyytää nopeampia tarkentamaan omaa työtään.

Seuraavaksi työssäni esittelen jo mainitut tapausesimerkit prosessikuvausten kautta. Nämä esimerkit valottavat yhteisöllistä käsikirjoittamista käytännön kautta. Niiden yhteydessä tarkastelen myös prosessin ohjaajalle olennaisia kysymyksiä ja pyrin hahmotamaan, mitä vaiheita ja valintoja kuuluu ohjaajan työprosessiin.

3 KÄSIKIRJOITUSPROSESSI AMMATINVALINTATESTI

Lähtökohtana Ammatinvalintatestin käsikirjoitusprosessille oli saada aikaiseksi näytelmä. Kyseessä oli opintoihini kuuluva oma ohjaus, eli työharjoittelu ohjaajantyön alueella. Olin päättänyt tehdä oman ohjaukseni yhteisöllisen käsikirjoitusprosessin kautta, ja toimin siis vetäjänä, ohjaajana sekä käsikirjoitus- että harjoitusjaksolla. Työssäni keskityn käsikirjoitusprosessin avaamiseen, koska valmiin tekstin lavalle siirtämisessä nousee esiin täysin omanlaisensa kysymykset.

Käsikirjoitusprosessin suunnittelu alkoi keväällä 2008, jolloin aloin miettiä ohjaajan valintoja, jotka oli hyvä tehdä ennen varsinaisen työskentelyn alkua. Varsinainen käsikirjoitusprosessi sijoittui keväälle 2009 ja käsikirjoitus tuli lopulta valmiiksi harjoituskauden alkuun heinäkuussa 2009. Ammatinvalintatesti-niminen esitys sai ensi-iltansa 28.8.2009 ja sitä esitettiin yhteensä 15 kertaa Jyväskylän Huoneteatterilla.

Ennen varsinaisen käsikirjoitustyön alkamista olin siis tehnyt tiettyjä ohjaajan valintoja. Olin valinnut tietynlaisen aihekehityksen, ryhmän ja tehnyt päätöksiä joistain työnjaollisista asioista. Lähtökysymyksenä tekstille oli ajatus siitä, miksi loppuelämän ammatilli-

nen suunta täytyy valita jo 15–18-vuotiaana. Kysymyksen havaitsin autenttisesta ympäristöstä: useat ystäväni painiskelivat jatko-opintopaikkojen, välivuosien ja ammattinvalinnan kysymysten kanssa lukion jälkeen. Tätä kautta aiheesta tuli myös yhteiskunnallinen.

Ryhmän kokosin minulle tutuista 17-18-vuotiaista nuorista, joiden kanssa olin työskennellyt vuoden ajan entisen lukioni, Jyväskylän Lyseon lukion 150-vuotisjuhlaan ohjaamani ohjelmanumeron yhteydessä. Näin ollen kaikki ryhmäläiset siis olivat tuttuja toisilleen jo aiemmin, vaikka kyseessä olikin kokonaisuudesta erotettu pienempi ryhmä. Ryhmän viisi jäsentä valikoitui kukin hyvin erilaisista lähtökohdista. Luonnollisesti kukin oli ensisijaisesti kiinnostunut teatterin harrastamisesta ja olivat tulevan esityksen kohteileisöä, lukiolaisia ja ammattikoulun opiskelijoita. Toisia kiinnosti enemmän kirjoittaminen, kun taas toiset olivat esiintymisorientoituneita. Jokaisen kohdalla halusin myös tarjota mahdollisuuksia tutkia itselleen ennestään tuntemattomampia puolia teatterin tekemisestä.

Työnjaollisesti jo heti alussa oli tiedossa se, että kirjoittajaryhmän jäsenet tulisivat olemaan lavalla valmiissa esityksessä. Pääsääntöisesti käsikirjoituksen pohjamateriaalia tuottivat siis kirjoittajat, mutta olin pitänyt kutsun kirjoituskertojen keskusteluihin avoimena myös muille työryhmäläisille. Olin etukäteen päättänyt, että käytettävissä olevan ajan puitteissa on järkevintä, että dramatisoin itse lopullisen käsikirjoituksen ryhmän tuottaman materiaalin pohjalta. Tämä madalsi myös kynnystä ryhmäläisille ryhtyä kirjoitusprosessiin.

Läpi prosessin minulla oli apuna joukko ohjaavia opettajia ja vertaistukea. Ennakkosuunnittelussa, kuten työtavan valinnassa ja aiheen kirkastamisessa apunani oli ohjaava opettaja Elina Hagelin. Käsikirjoitusprosessin aikana taas osallistuin Marja Louhijan koordinoimalle Dramatisoinnin kurssille, jonka aikana Louhija tarjosi apunsa minulle käsikirjoituksen työstämisessä ja kirjoituskertojen suunnittelussa. Kurssilla oli myös monia vierailuvia luennoitsijoita, joista merkittävimpanä oman työni kannalta oli Sami Keski-Vähälä.

Seuraavien kappaleiden aikana kuvaan käsikirjoitusprosessin kirjoituskerrat mielestäni olennaisten seikkojen valossa. Ajanpuutteesta johtuen kaikkien kirjoituskertojen toteutuneita tehtäviä ja ylöskirjausta en ollut tehnyt, joten prosessikuvaus pohjautuu osal-

taan omiin muistiinpanoihini kirjoituskerroilta ja dramatisoinnin kurssilta sekä osittain omiin muistikuvini. Nostan myös esille prosessin aikana ilmenneitä ongelmia. Ohjaajan kysymysten osalta pohdin, mitä ohjaaja voi tehdä kyseisten ongelmien kohdatessa ja olisiko tässä prosessissa ohjaaja voinut vaikuttaa niiden syntymiseen ja ilmenemiseen.

3.1 Aloitus ja aihe

Käsikirjoitusprosessin varsinainen työskentely alkoi vuoden 2009 maaliskuussa ja itsenäiseen dramatisointityöhön siirryin kesäkuun alussa. Aikavälille sijoittui viisi kirjoituskertaa, joiden ohessa pyrin antamaan ryhmälle etätyöksi tarkoitettuja tehtäviä. Ryhmä kokoontui vain viidesti siksi, että fyysisesti ryhmä sijoittui Jyväskylään ja olin pääsääntöisesti opintojeni parissa Helsingissä. Kokoontumispaikkana oli kirjoituskerroilla joko Jyväskylän Lyseon lukion tai Jyväskylän Huoneteatterin tilat.

Jokaisella kirjoituskerralla, harjoituskerralla tai tuotannollisemmalla tapaamiskerralla aloitin ja päätin tapaamisen kuulumisrinkiin. Näiden tehtävänä oli luoda harjoituskerralle rakenne: kerrotaan ensin mistä ollaan tulossa, kuunnellaan ja tullaan kuulluiksi, tehdään sovitut työt ja lopuksi jaetaan päivän tuottamat ajatukset, ikään kuin suljetaan tapaamiskerta. Työtapoihini kuului kirjoittamisen lisäksi soveltavan teatterin muodot ja liikkeen ja leikin yhdistäminen kirjoittamiseen.

Ensimmäisellä kirjoituskerralla tarkoitukseni oli käydä ryhmän kanssa käsikirjoitusprosessiin liittyviä käytännön kysymyksiä läpi, totuttaa ryhmäläisiä ajatukseen kirjallisesta ilmaisusta ja tarkistaa ryhmän kanssa keskustellen ja toiminnallisesti, minkälaisen vastakaiun valitsemani aihekehys saa. Heti ensimmäisellä kerralla tapaamisten harvat välit ja vähäiset määrät osoittivat ongelman: viiden hengen ryhmän kanssa yksikin poissaolija merkitsee viidesosan verran vähemmän tekstimateriaalia.

Olin antanut ryhmälle ennakkotehtävän, jossa kunkin oli tarkoitus kirjoittaa intuitiivisesti vastaus kysymykseen: "Millaisen teatteriesityksen haluaisin nähdä?" Halusin päästä käsiksi hieman jokaisen omiin taide- ja teatterinäkemuksiin ja estetiikkaan, jota kohdeyleisön edustajilta löytyy. Kaksi päivää ennen sovittua tapaamista en ollut saanut tehtävään vastauksia, joten samalla kohtasin toisen, koko prosessia pitkälti värittäneen ongelman. Jouduin lähes jokaisen "kotitehtäväksi" suunnitellun tehtävän sisällyttämään

lopulta kirjoituskertoihin, sillä etätyöskentely ei syystä tai toisesta onnistunut.

Kun pääsimme lopulta, ennakkotehtävän kirjoittamisen jälkeen itse asiaan eli aiheen käsittelyyn, ilahduin suunnattomasti siitä, miten samanmielisiä ryhmäläiseni olivat. Ymmärrettävästi oma arvomaailmani ja maailmankuvani vaikuttivat omaan suhtautumiseeni ja näkökulmaani aiheen valitsemisessa, mutta olin päättänyt antaa ajatusteni olevan avoimina niin pitkälle kuin mahdollista.

Lähestyimme aihetta varovaisesti jana-harjoitteiden avulla. Esitin erilaisia väittämiä, joiden mukaisesti pyysin ryhmäläisiäni asettumaan tilaan rakennetulle janalle niin, että janan toinen pää ilmentää täysin samanmielisyyttä ja toinen pää täyttä erimielisyyttä. Ennakkoon valitsemani väitteet, kuten esimerkiksi "tulevaisuus pelottaa minua" tai "tahdon päästä heti lukion jälkeen opiskelemaan", antoivat merkittävää tietoa ryhmän suhtautumisesta omaan tulevaisuuteensa ja omiin valintoihinsa. Välillä pyysin jotakuta ryhmäläisistä avaamaan syitä, miksi on asettunut janalla juuri tietyille kohdalle.

Edellisen harjoitteen jälkeen syvennyimme aiheeseen keskustelemalla harjoitteen herättämistä ajatuksista. Pysyin keskustelussa asiasta etäällä, jotta en vaikuttaisi liikaa keskustelun suuntaan, mutta pyysin silti perusteluja ja välillä jopa haastoin ryhmäläisiä tarkentamaan omaa kantaansa. Pyysin ryhmäläisiä kirjoittamaan keskustelun herättämiä kysymyksiä paperille, yksi kysymys yhtä arkkia kohden. Kun kukin oli saanut kysymykset listattua laitoimme paperit lattialle ja rupesimme ryhmittelemään niitä. Kysymykset olivat hyvin samankaltaisia, mitä minun mieleeni oli prosessia edeltäneessä työskentelyssä herännyt.

Kirjoituskerran loppupuolella teimme vielä yhden tehtävän, joka liittyi hahmojen luomiseen. (LIITE 1) Tämän tarkoitus oli viedä aihekeskusteluihin liittyviä ajatuksia kohti luovaa prosessia. Hahmoilla oli tarkoitus myös kotitehtävän kannalta. Sen jälkeen, kun olin päättänyt esityksen nimen, Ammatinvalintatestin, kävin tekemässä työministeriön sivuilla olevan ammatinvalintatestin ja hämmästyin, miten kiinnostavaa sitä oli tehdä ikään kuin jonkun toisen nahoissa. Tarkoituksena oli siis tehdä kirjoituskerralla luotujen hahmojen mukaan ammatinvalintatestit, joiden tulosten kautta työstettäisiin hahmoja mahdollisesti eteenpäin.

3.2 Rakenne ja hahmot

Kirjoittaminen ei ole järkipuuhaa.
(Marja Louhija, ote työpäiväkirjasta)

Annoin toista kertaa varten myös toisen kirjoitustehtävän etätöyönä tehtäväksi. Tässä tehtävässä tarkoitus oli pohtia omaa suhdetta yhden aiheesta esille nousseen kysymyksen parissa. Keskeisiä kysymyksiä oli kolme: mitä raha merkitsee, onko pakko valita jostain ja lukitsevatko nuorena tehdyt valinnat koko loppuelämän suunnan. Tarkoitukseni oli saada kirjoittajat pohtimaan oman itsensä kautta aihetta ja näin syventää vielä entisestään näkökulmaamme. Dramatisoinnin kurssin alettua esittelin Marja Louhijalle antamaani kotitehtävää ja avasin myös aiempien etätehtävien yhteydessä tullutta ongelmaa siitä, ettei ryhmäläisten ole ollut helppoa tarttua tehtäviin. Louhija ehdottikin minua poistumaan järkitasolta ja suuntaamaan tehtävät etäämmälle järjestä. Näin ne eivät myöskään vaikuta niin paljoa koulutehtäviltä, miltä usein pohdintatehtävät saattavat tuntua.

Kirjoitusprosessin aikana sain paljon virikkeitä juuri dramatisoinnin kurssilta. Meille annettiin tehtäväksi etsiä materiaalistamme jonkinlainen näkökulma, jonka kautta tekstejä lukisimme. Ongelmallista tapauksessani oli se, ettei minulla ollut vielä paljoa materiaalia ja yhteisöllisessä prosessissa en sallinut itseni toimivan vain oman näkökulmani ja omien haaveideni puitteissa.

Toisen kerran päätavoitteeksi otinkin luovaan kirjoittamiseen syventymisen lisäksi esityksen muodon ja rakenteen määrittämisen, jotta prosessi pääsisi eteenpäin. Lisäksi olin suunnitellut useita kirjoitustehtäviä juuri Louhijan ehdotusten mukaisesti. Olin myös suunnitellut niin omaa kuin ryhmänkin työskentelyä selkeyttääkseni kaaren loppukevään kirjoituskerroille. Jaottelin tapaamiset otsikoilla: hahmot, monologi/dialogi, järjestäminen, viimeistely/lihallistaminen. Jako oli hieman ylimalkainen, koska en vielä tiennyt miten prosessi eteni.

Toisella kirjoituskerralla otin käyttöön lämmittelyrunot, jotka päätyivätkin yhteiseksi rituaaliksemme orientoitua kirjoittamiseen. Annoin runoille impulssimateriaaliksi satunnaisia lauseita, joiden tuli esiintyä runossa jossain muodossa. Lauseet olin valinnut erilaisista lähteistä: iltapäivälehtien lööpeistä, korkeakoulujen valintaoppaista ja työpaik-

kailmoituksista.

Keskustelimme kirjoittajaryhmän kanssa esityksen mahdollisesta muodosta. Kysyin ryhmältä tahtoisivatko nämä esityksen käsittelevän erilaisilla tavoilla useampia näkökulmia vai keskittyä yhden hahmon käsittelyyn. Olin tulkinut ensimmäisen kerran teatteriesityskirjoitusten pohjalta, että kiinnostus saattaisi olla perinteisempään dramaturgiseen malliin ja näin olikin. Aloimme seuloa edellisellä kerralla antamani ammatinvalintatesti-tehtävän tuloksia.

Kävimme läpi eri "hahmojen" tuloksia, ja rupesimme pohtimaan, mitkä tulokset olivat kiinnostavimpia. Analysoimme tuloksia ja määritimme testien tekijöiden ikää ja sukupuolta. Mietimme myös, mitä muuta tietoa tulokset tekijästään antavat. Työskentelyn myötä kiinnostavaksi hahmoksi nousi nuori nainen, jonka tuloksissa sopivimmaksi ammatiksi oli tullut lentokapteeni. Ajatus sukupuolirooliaan vastaan taistelevasta työstä kiinnosti ja valitsimme keskushenkilöksi tulosten perusteella syntyneen hahmon, joka ristittiin Alluksi.

Aiemmin viikolla Sami Keski-Vähälä oli esitellyt dramatisoinnin kurssilla yhden käyttämänsä tavan eritella näytelmäkirjallisuuden hahmon ominaisuuksia. Otin Keski-Vähälän esittelemästä mallista impulssin tuoda hahmolle lihaa luiden ympärille hahmon maailmankuvan, asenteen, muutoksen ja halun kautta. Maailmankuvalla tarkoitettiin ympäristöä, missä hahmo elää ja miten katsoo maailmaa, asenteella hahmon suhtautumista muihin ihmisiin. Muutos merkitsi muutosta, joka hahmolle tapahtuu draamassa ja halu taas tämän draamallista tahdon suuntaa. Ryhmän kanssa määritimme Allulle näin kehystarinan ja persoonallisuuden.

Koska olimme valinneet yhden keskushahmon, toisen kerran kirjoitustehtävissä oli hyvä sauma syventyä hahmoon yhteisesti sovitun taustatarinan ja kehyksen puitteissa. Olin kirjoittanut yhden kirjoitusaiheen aina yhtä liuskaa kohden. Halusin vapauttaa kirjoittajien järkiajattelua ja yhdistin liikeilmaisun osaksi kirjoitustehtävien tekemistä. Lisäksi olin laittanut tiukat aikarajat kullekin tehtävälle, jotta teksti olisi autenttista ja sopivasti viimeistelemätöntä.

Olin jakanut kullekin ryhmäläiselle kirjoitusliuskoja niin, ettei tehtäväpuolta näkynyt. Tehtävien aiheita oli muun muassa: "minä olen", "minun toiveuneni on" ja "minun san-

karini". Käsittelimme myös hahmon yleistä, yksityistä ja intiimiä tasoa, ja näissä tehtävissä aiheet vaihtelivat koululle pidetystä puheesta päiväkirjamerkintään ja kirjeeseen äidille. Kullakin kirjoittajalla oli osa näistä tehtävistä, ja joillain oli osittain myös samoja tehtäviä. Kirjoitustehtävä alkoi siten, että ohjastin kevyttä liikettä tietyn ajan, jonka jälkeen annoin ryhmäläisten kääntää ensimmäisen paperin ja ruveta kirjoittamaan. Yleensä kirjoitusaikaa oli kymmenen minuuttia. Tämän jälkeen palasimme liikkeen pariin, ja jokaisessa välissä ohjaamani liike kävi fyysisesti rasittavammaksi.

Sen jälkeen, kun kaikilla tehtäväliuskoilla oli kirjoitusta, purimme harjoitteen ja luimme tekstit ääneen. Ryhmäläisten mukaan liike oli auttanut kirjoittamista ja ajatusten vapauttamista, vaikka välillä kirjoittaminen tuntui takkuavan. Ryhmäläisillä oli kynnys lukea tekstejä ääneen. Teimme sopimuksen, että jokainen teksti luetaan, ja lukemisen jälkeen sanotaan vain kiitos. Kommentoimme yhdessä kaikkia tekstejä yleisemmällä tasolla ja näin vältimme jonkin tekstin arvottamisen tai kirjoitusteknisiin asioihin takertumisen.

Minä olen aina vain yksi kokonaisuudesta. Minulla on paikka, niin kuin sulla on laumassa roolit tai palapelin paloilla oikea paikkansa kuvassa. En vain ole varma, mikä minä niistä paloista olen: sekö, joka on reunalla ja kehystää kuvaa, vai jokin muu. Tuskin ainakaan se kaikkein keskimäinen.

Tuntuu hyvältä, että on oma paikka, turvalliselta. Sellainen paikka, josta voi sanoa, että nyt olen tässä juuri oikea, se pala, joka siitä aukosta puuttui. Minä en ole se viimeinen pala, mutta pala minä kumminkin olen. Ihan varmasti. Pitää vain osata asettua oikein päin, eihän se palapeli muuten mene oikein tai tule valmiiksi. Tärkeintä on olla oikeassa paikassa oikein päin, niin että kellään ei ole valittamisen aihetta. Minä en halua olla haitta.

(Poiminta toisen tapaamiskerran teksteistä)

Syntyneet tekstit olivat herkkiä ja jopa runollisia. Niistä ilmeni nuoren ihmisen elämässä olevat teemat, kuten ensimmäiset ihastukset, turvallisuuden, ja toisaalta itsenäistymisen tarve ja yhteenkuuluvuuden tunteen kaipuu. Vaikka yhteinen hahmo oli vielä tässä vaiheessa löyhä viitteellinen kehys, tekstit puhuivat suurelta osin samaa kieltä. Myös lentämisen metaforaa käytettiin jo näissä haavekuvissa.

3.3 Kokonaisuuden hahmottuminen

Toisen kirjoituskerran jälkeen kokonaisuus alkoi hahmottua. Oli syntynyt hahmo, 15-vuotias tyttö Allu, joka tahtoi lentokapteeniksi. Allun perheeseen kuului tässä vaiheessa isä ja pikkuveli, äiti oli lähtenyt pois, kun Allu oli ollut hyvin nuori. Kirjoitettujen tekstien mukaan Allu oli kokenut ensimmäisiä askelia kohti ensirakkautta, tai jotain muuta ihasusta. Allu ihaili vahvoja naisia ja kaipasi parasta ystäväänsä. Kävi ilmi, ettei ammatinvalinnassa olekaan kyse pelkästään tulevasta urasta vaan myös paikkansa löytämisestä maailmassa, oman identiteetin rakentamiseen.

Vaikka en ollut keksinyt etätehtäville sopivan motivoivaa muotoa, oli ryhmä hyvin innokas ja motivoitunut kirjoittamaan kirjoituskertojen aikana. Myös esityksen sisällön ja työskentelyn raamien tarkentuminen auttoi yhteistä työskentelyämme. Kukin kirjoituskerta kesti neljä tuntia ja ryhmän synnyttämä tekstimäärä oli jokaisen jälkeen huikea.

Toisen ja kolmannen kirjoituskerran välillä oli vain yksi viikko, ja siitä alkoikin prosessin yksi hektisimmistä vaiheista. Viikossa kävin tekstit läpi, vedin lankoja yhteen ja suunnitelin seuraavaa kertaa. Teksteissä oli ilmennyt kiinnostavia aiheita ammatinvalinnan ympäriltä ja halusin säilyttää ne mukana, mutta jotenkin minun piti saada palautettua kirjoitustyö myös ammatinvalintaan liittyväksi.

Dramatisoinnin kurssilla Louhija esitteli erään kirjoitusprosessin, jossa ryhmäläiset olivat tehneet soolot, jotka olivat vastanneet tiettyyn asetettuun kysymykseen. Aiheen työstämisen muotona tämä kiinnosti minua ja sain siitä impulssin teettää ryhmälläni samankaltaisen tehtävän. Tehtävänä oli luoda muodoltaan vapaa soolo, joka vastaa kysymykseen: "Miten ammatti valitaan?" Kolmannen kerran otsikoksi olin määrittänyt sanat monologi ja dialogi ja kirjoitustehtävät keskittyivätkin hyvin paljon erilaisten tilanteiden luomiseen Allun ja tämän elämään kuuluvien henkilöiden välille.

Soolot tuottivat kiinnostavaa materiaalia, joka syvensi juuri ymmärrystä siitä, miltä ammatinvalinta vaikuttaa nuoren mielestä. Toiset olivat toteuttaneet soolonsa enemmän keskittyen sanoihin, mutta yksi sanatonkin soolo nähtiin. Soolot esitettiin muulle ryhmälle ja minä kirjoitin materiaalit puhtaiksi mahdollista jatkokäsittelyä varten. Yhden soolon teksti siirtyi runoihin yhdistettynä näytelmän alku- ja loppulauluksi.

Kirjoitustehtävien otsikot oli jaoteltu sen mukaan, minkä tyyppistä tekstin muotoa toivoi kirjoittajien luovan. Tilanteiden, dialogien ja monologiin lähtökohdat olin poiminut

aiempien keskustelujen ja tekstien lomasta. Tarkoitukseni oli opettaa myös ryhmälle teatterillista ajattelua. Varsinaisen kirjoittamisen tueksi teetin eri tehtävien välille taas toiminnallisia harjoituksia. Käytimme hyväksi sekä liikettä että erilaisia lämmittelyleikkejä. Edelleen kirjoittamisen välillä tapahtuvan toiminnan tarkoituksena oli tyhjentää kirjoittajien päätä turhista lukoista.

Kirjoitustehtävien tilanteissa käytiin läpi nyt jo selkeämmäksi piirtyneen Allu-hahmon tunneskaalaa ja suhdetta muihin ihmisiin. Tilanteiden joukossa Allu suuttui, ihastui, sai tukea haaveilleen ja ymmärsi haaveidensa mahdottomuuden. Olin tehnyt valintoja Allun kehystarinan yksityiskohdista, ja tässä vaiheessa Allun pikkuveli oli pakko poistaa kuvioista. Henkilögalleria alkoi hahmottua Allun, ihastuspojan, kahden tyttökaverin, isän, etä-äidin ja opinto-ohjaajan ympärille.

3.4 Täsmäkirjoittaminen

Hektinen työskentely jatkui, vaikka seuraavaan tapaamiseen olikin liki kuukausi aikaa. Ryhmässä prosessin vaihe näyttäytyi siten, että osa ryhmäläisistä olisi mielellään halunnut nähdä jo aiemminkin. Valitettavasti olosuhteet ikään kuin katkaisivat intensiivisemmän työskentelyjakson, mikä toisaalta oli onni dramatisointityön kannalta: pystyin rauhassa keskittymään synopsisin kirjoittamiseen.

Matkalla kohti neljättä kirjoituskertaa tein siis paljon töitä materiaalin kanssa. Kävin taas keskusteluja kurssin ja oman työni puitteissa Louhijan kanssa ja kaivoin materiaalista vastauksia kysymyksiini. Edelleen pohdintaa aiheutti järjellisyys ja tunteen, Louhijan mukaisesti flow'n välinen suhde, ja se, mitä muita valintoja ammattia valitessa tekee. Aikajänteeksi määrittyi yhteishaku aika. Lopulta sain hahmoteltua kokonaisuuden, jonka kaikkea tekstimateriaalia tosin ryhmä ei ollut tuottanut.

Prosessin hektisyys oman työni osalta ilmeni asioiden priorisoimisena. Koska synopsis oli kasassa ja tiesin, minkälaista tekstimateriaalia tarvitsin, en tehnyt edes tavanmukaista suunnitelmaa kirjoituskerralle. Luotin itseeni ja siihen, että osaisin tarttua hetkeen ja tehdä uusia suunnitelmia, mikäli tilanne niin vaatisi.

Luin kirjoitusryhmälle luomani synopsisin, ja teksti sai hyvän vastaanoton. Tarinassa

oli vielä joitain aukkoja ja tämänkertaiset kirjoitustehtävät liittyivätkin juuri aukkojen paikkaukseen. Olin itse luonut tietyn mielikuvan siitä, minkälaisia kohtauksia kirjoittajani tuottaisivat, mutta prosessi luonteensa mukaisesti taas yllätti. Huomasin, ettei ikinä kannata olla liian varma siitä, mitä ryhmä tuottaa, sillä ryhmäläisten kirjoittamat kohtaukset olivat paljon parempia kuin mitä olin odottanut. Paremmalla tarkoitan sitä, minkälaisia käänteitä kohti ryhmäläiset tarinaa veivät, miten syntyneet kohtaukset olivat tuoreella tavalla yllättäviä.

Neljännellä kirjoituskerralla toivoin myös saavani jotain lisämateriaalia päähenkilön sisäisen maailman, haaveiden sanoittamiseksi. Louhijan kanssa käydyissä keskusteluissa olimme miettineet paljon lentämisen metaforaa: se, että Allu tahtoi lentäjäksi kertoi myös suuremmasta tarpeesta levittää siipensä ja antaa haaveiden viedä. Koska lentämisen teema oli käsillä, neljännen kerran lämmittelyrunojen impulssilauseena oli "kun osaan lentää".

Toiseksi viimeisen kirjoituskerran päätteeksi sekä minä että ryhmäläiset odottivat innolla jatkoa. Minulla olisi kuukausi aikaa tuottaa synopsiksen, uusien ja vanhojen tekstien ja muun materiaalin pohjalta ensimmäinen versio käsikirjoituksesta. Lähtökohdaksi läpikirjoitukselle kokosin synopsiksen, eli kohtausjärjestyksen mukaisesti kaikki tarinan kaarelle sopivat kohtaukset, joita käsikirjoituskerroilla oli tuotettu. Joihinkin kohtiin saattoi löytyä osia useista eri kohtauksista. Tämän raakaversioon päälle rupesin kirjoittamaan yhtenäisempiä kohtauksia. Koska hienoa runomateriaalia oli myös paljon ja tiesin, että käytettävissäni on säveltäjä–muusikko, lisäsin tekstin alkuun ja joidenkin kohtauksien yhteyteen runoista kokoamiani lyriikoita.

3.5 Viimeistely ja prosessin lopetus

Kun tekstin ensimmäinen versio oli valmiina, oli luvassa ensimmäinen ääneenluku. Dramatisoinnin kurssilla syntyneet tekstit luettiin kaikki ääneen, ja opettajat sekä muut kurssilaiset antoivat niistä palautetta.

Näytelmän juonikuvion lähtökohtana oli Allun päätös yhteishausta. Opinto-ohjaaja yritti saada Allun muuttamaan mieltään lentokapteenihaaveen suhteen – ilmailualalle suuntaava tyttöhan haluaa ehdottomasti lentoemännäksi. Allu haki apua ympäriltään: isällä

ei ollut aikaa kuunnella työkiireiden takia, äiti oli ollut poissa jo kauan, parhaan ystävän mielestä ajatus oli naurettava ja sitten kuvioon tuli vielä se poika, jota havitteli myös Allun paras ystävä. Taka-alalla olleesta kaverista tulikin uusi lohduttaja, ja etä-äiti vastasi Allun sähköpostiin – valitettavasti vain liian myöhään.

Ensimmäisestä versiosta saamani palaute oli toisaalta yllättävää, mutta toisaalta myös hyvin tunnistettavaa. Olin läpikirjoitusvaiheessa pehmentänyt tarinan kulmia, ja tarinan päättyessä Allu antoi anteeksi ystävälleen, eikä draama hioutunut täyteen huippuunsa. Myös hahmojen tahdonsuunnissa ja kohtausten sisäisissä rakenteissa oli parantamisen varaa. Eniten minua kuitenkin yllätti se, miten tietyllä tavalla "pehmeä" persoonani oli vaikuttanut kirjoitustyöhöni niin, että olin poikennut sovitusta rakenteesta ja tehnyt tekstistä särmättömän.

Ennen viimeistä kirjoituskertaa tein vielä tekstiin muokkaukset niin, että palautin Allun ja tämän ystävän välirikon ja muut alkuperäisen suunnitelman mukaiset kohtaukset takaisin tekstiin ja huomasin, että näin oli parempi. Luimme tämän version puolitoista äänen kirjoittajaryhmän kanssa, ja pyysin palautetta. Tarinassa oli kielen tasolla epäuskottavuutta myös kirjoittajaryhmän mielestä, mutta kokonaisuus oli pidetty. Ryhmäläiset luottivat minuun jatkotyöskentelyn osalta. Viimeisenä he kuitenkin tarjosivat tekstiin joitain parannusehdotuksia, joiden avulla minun oli turvallisempi ruveta työstämään tekstiä eteenpäin.

Viimeisimmän version valmiiksi saaminen vei aikaa lähes kaksi kuukautta. Tähän kuului yksi kolmeviikkoinen intensiivijakso, jonka aikana kirjoitin päivittäin useita tunteja, yleensä vain kahta tai kolmea kohtausta kerrallaan. Viimeisimmät muutokset erään kohtauksen rakenteeseen tein vain muutamaa päivää ennen harjoituskauden alkua. Tässä välissä olimme sopineet Louhijan kanssa vielä yhdestä palautekierroksesta. Valitettavasti tekstin valmistuminen siirtyi niin myöhälle, että palautteena oli lähinnä toteamus siitä, että rakenne ja kokonaisuus on kasassa, yksityiskohdista voi aina keskustella.

Tämä kuitenkin lopulta riitti minulle. Tärkeintä oli, että koin itse onnistuneeni ja ryhmäni hyväksyi lopullisen tekstin. Harjoitusprosessin aikana teksti muotoutui vielä näyttelijöiden suuhun, ja joistain kohdista karsittiin näyttämöllisesti turhaa tekstiä, mutta se ei esitysprosessia haitannut. Tekstistä tuli ryhmän itsensä näköinen ja jo prosessin alku-

vaiheessa ollut herkkyys välittyi myös ratkaisuihin, joita sittemmin ohjausprosessissa tein.

3.6 Ohjaajan huomioita ja kysymyksiä

AmmatINVALINTATESTIN käsikirjoitusprosessi eteni kolmessa osassa. Ensimmäinen osuus oli prosessin ohjaajan ennakkotyö, eli aiheen valinta, työskentelyn raamien määrittäminen ja pohjamateriaalinen kerääminen. Toisessa vaiheessa työskentelimme yhdessä ryhmän kanssa, ja viimeinen vaihe käsitti lopullisen käsikirjoituksen loppuunkirjoittamisen. Toinen vaihe, eli ryhmän kanssa työskentely on jaoteltavissa käsikirjoituskertojen perusteella seuraavasti:

1. Aiheen määrittäminen ja prosessin aloittaminen
2. Rakenteen päättäminen ja hahmojen työstäminen
3. Tilanteiden ja dialogien kirjoittaminen
4. Tarinan täsmäkirjoittaminen
5. Viimeistely ja prosessin lopetus

Ryhmän kanssa työskentelyn jälkeen varsinaisen käsikirjoituksen työstämisessä oli vielä kaksi vaihetta:

6. Hionta ja uudelleenkirjoittaminen
7. Viimeistely

Avaan tiettyjä prosessin aikana nousseita kynnyskysymyksiä ohjaajan näkökulmasta. Olennaisina näkökulmina työskentelyn pohdintaan muistiinpanoistani ja työpäiväkirjastani nousivat esiin prosessin haasteet ja ohjaajan rooli prosessissa. Pyrin hahmottamaan, mihin asioihin ohjaajana pystyy prosessissa vaikuttamaan ja miten voi toimia selkeyttääkseen haasteellisia vaiheita.

Termien määrittelyn yhteydessä puhuin ohjaajan valinnoista ja niiden merkityksestä prosessiin. Tähän palaan yhä uudelleen ja uudelleen. Toiset kutsuvat valintoja työskentelyn raameiksi ja toiset yhteisiksi pelisäännöiksi. Ohjaajan kuitenkin täytyy tehdä tiettyjä valintoja jo ennen varsinaisen työskentelyn alkamista ja lyödä valintoja lukkoon viimeistään ryhmän kanssa toimimisen alkaessa. Ohjaaja valitsee aiheen, työtavat, työn-

jaon, prosessin kulun, aikataulun ja käytettävissä olevat resurssit. Näitä valintoja tehdessä on hyvä pitää mielessä, mikä on työskentelyn tavoite ja millaisen ryhmän kanssa ohjaaja tekee töitä. On eri asia tuottaa yhteisöllisesti tekstiä teatterialan ihmisten kuin esimerkiksi juuri nuorten ryhmän kanssa.

Valintoihin liittyy myös se, kuinka paljon tahtoo itse olla määrittämässä prosessia ja kuinka paljon antaa vastuuta ryhmälle. Ryhmätyöskentelyn erilaisia ilmiöitä on hyvä ymmärtää ja työskentelyn vaiheita suunnitellessa on syytä ottaa huomioon, mihin mahdollisesti sijoittuu juuri tämän ryhmän kuherruskuukausi tai ensimmäinen kriisi. Tietenkään näitä ei voi aina ennustaa, mutta – kuten monen muunkin asian suhteen – kun on tehnyt hyvät suunnitelmat, niistä on varaa joustaa.

Omassa työssäni olin tehnyt melkoisen määrän pohjatyötä jo ennen työskentelyn alkua ja jakanut työroolit ja niiden mukaiset työskentelyn jaksot. Prosessi oli aikataulutettu selkeästi ja lähtökohtaisesti ryhmä oli ajatuksella valittu. Tiedossa oli, että lopullinen vastuu käsikirjoituksen dramatisoinnista on minulla ja sen aihe oli valmiina. Valinnoilla olin ennakoanut työskentelyä ja koska työskentelyn raamit olivat selkeät, minun oli helpompaa keskittyä olennaiseen, eli varsinaiseen tapaamiskerroilla tapahtuvaan työskentelyyn.

Työskentelyssä oli tekemistäni valinnoista huolimatta joitain haasteita, joihin en ollut varautunut. Ryhmällä oli aluksi vaikeuksia hahmottaa, mitä heiltä vaadittiin kirjoittajana ja mikä suhde kirjoitusprosessilla oli varsinaiseen esitykseen. Haasteita toi myös kahdella paikkakunnalla toimiminen ja hyvän etäyhteyden puuttuminen. Itselleni oli myös epäselvää, mitä kirjoitusprosessin kokonaiskaareen kuului, ja sitä kautta vaikeampi sanoittaa asiaa myös ryhmälle. Prosessin ohjaajalle onkin lähes mahdotonta ottaa huomioon kaikki asiat ennakkoon, ja yhtenä haasteena minulle olikin tilanteisiin sopeutuminen ja rehellisyys keskeneräisyydestä.

Yhteisöllisissä prosesseissa usein ohjaajan valintoihin liittyy myös ohjaajan vastuu. Vastuu käsittää vastuun työ- ja ryhmäprosessin hallinnasta, yhteisen työn takana seisomisesta ja vastuun omasta suhteestaan prosessiin. Ammatinvalintatestin prosessissa olin laatinut valmiiksi erilaisia tehtäviä, tein kirjoituskertojen välissä valintoja ryhmältä kysymättä ja joskus sorruin jopa odottamaan tietynlaista tulosta tietyistä tehtävistä. Tässä prosessissa minun onnekseni ryhmä toimi prosessin ohjaajalle peilinä ja ohjaajana jou-

duin kohtaamaan tietynlaisen ylimielisyyteni. Oli väärin olettaa, että tuntisin viiden kirjoittajani ajatukset niin hyvin, että he tuottaisivat sellaisia kohtauksia, joita minä haluan. En pystynyt välttämään sitä, että oma arvomaailmani ja maailmankuvani ei olisi välittynyt valinnoissani ryhmän työskentelyyn. Se ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että olisin omia haavekuviani tuputtanut prosessin aikana ryhmän tahdon vastaisesti. Ohjaajana huomasin, että minun täytyy olla avoin prosessin eri vaiheille ja ryhmästä lähtöisin oleville ajatuksille.

Koska käsikirjoitusprosessin työskentely jakautui osaltani kahteen kaupunkiin, olin toivonut voivani käyttää etätyötä yhteisenä työkalunamme. Hyvin varhaisessa vaiheessa kuitenkin jo ilmeni, ettei etätyö ollut tässä tilanteessa toimivaa. Osittain kotitehtäviin tarttumista häiritsi luultavasti tehtävien koulumaisuus ja prosessikuvauksen mukainen pohdinnallisuus, mutta osuutensa saattoi olla myös tekstien välittämisen foorumissa. Sähköposti vaikutti kolkolta ja etäiseltä yhteydenpitovälineeltä. Rupesin miettimään, olisiko esimerkiksi sosiaalisen median palveluissa jotain sellaista, jonka kautta tekstien kirjoittaminen ja lähettäminen olisi ollut innostavampaa. Mielessäni kävi verkossa toimivan Facebookin käyttäminen tekstien jakamisalustana, mutta ajallisten resurssien puuttuessa en saanut ajatusta vietyä käytäntöön asti.

Etätyön takkuillessa tein taas ohjaajan valinnan ja päätin loppua kohti jättää kotitehtävät antamatta. Alkuvaiheessa jouduin juuri etätehtävien tekemättömyyden vuoksi muuttamaan kirjoituskertojen työsuunnitelmia päivää ennen tapaamista. Myös ajalliset resurssit estivät minua paneutumaan toisenlaisen etätyön toteutumisen muodon etsimiseen ja löytämiseen.

Ryhmän kanssa käydyn käsikirjoitusprosessin aikana pohdin paljon ohjaajan asemaa, roolia ja auktoriteettia. Käsikirjoitusprosessin kannalta olennaiseksi asiaksi nousi juuri prosessin ohjaajan rooli opettajana. Koska kaikki ryhmäläiseni eivät olleet juurikaan kirjalliseen ilmaisuun orientoituneita, jouduin joitain asioita opettamaan. Opettamisen välineeksi valitsin käytännön harjoitteet, koska huomasin riittämättömyyteni eri asioista luennoimiseen. Pyysin esimerkiksi kirjoittajia siirtämään kuvaileva teksti toiminnaksi. Jäin miettimään opettajuuteen liittyviä asioita, ja päätin palata asiaan myöhemmin. Huomasin, että prosessin ohjaajana olisi hyvä vähintään tietää, mistä tarvittava tietomateriaali on mahdollista löytää, jos ei sitä valmiiksi osaa sanoittaa.

Myös ajankäyttö oli yksi merkittävä haaste käsikirjoitusprosessissa. Yleisesti ottaen prosessiin keskittyvä työskentely vie enemmän aikaa kuin perinteisempi tekstilähtöinen teatterityö. Prosessin ohjaajana käytin aikaa kirjoituskertojen lisäksi niiden suunnitteluun, tekstien puhtaaksi kirjoittamiseen ja samanaikaisesti tapahtuvaan dramatisointityöhön. Ryhmäläisille kirjoituskerrat kestivät neljä tuntia, mutta minulle ohjaajana niihin kului vähintään kaksinkertainen määrä aikaa. Tiheimmin kokoontuvan ja suuremman ryhmän tekstien käsittelyyn ohjaajalla luultavasti aikaa kuluisi vielä enemmän.

Ajankäyttöön liittyen myös kirjoituskertoja olisin toivonut olevan enemmän. Viisi kirjoituskertaa, vaikka kuinka tehokkaasti ne käytimmekin, ei ollut ideaali määrä paljon aikaa ja sulattelua vaativalle prosessille. Toki kirjoitusprosessin intensiivinen luonne tuotti tietynlaista, sekin hyvää jälkeä, mutta se ei antanut ryhmäläisille mahdollisuuksia elää ja hengittää syntymässä olevan tekstin kanssa ja vaikuttaa enemmän käsikirjoituksen lopputulokseen.

Lopulta kaikki palautuu alkuun eli työskentelyn lähtökohtiin, ohjaajan valintoihin ja toiminnan raameihin. Hyvällä suunnittelulla voi ennakoida esimerkiksi nostamiani kysymyksiä ja helpottaa niihin suhtautumista, jos ja kun niitä ilmenee. Prosessissa jo aiemmin mainitsemani avoimuus myös työskentelyn raamien suhteen voi olla avain onnistuneeseen prosessiin. Olen kuullut sanonnan, jonka mukaan hyvin suunniteltu on puoliksi pilattu ja sanonnan tapauksissa on taidettu sitoutua niin paljon suunnitelmiin, ettei niistä ole joustettu lainkaan. Suunnitelmat tukevat ja auttavat, sekä tarvittaessa venyttävät omia rajojaan ryhmän tarpeiden mukaan.

Kokonaisuudessaan Ammatinvalintatestin käsikirjoitusprosessi osoitti minulle sen, että ennakkoon tehdyillä valinnoilla voi vaikuttaa varsinaisen työskentelyn etenemiseen huomattavasti. Prosessin ohjaajan työ alkaa ennen kuin ryhmä aloittaa työskentelyn, ja sen loppuunsaattaminen vie pidemmälle kuin ryhmäläisten työskentely. Ohjaaja on vastuussa lopputuloksesta ja loppuun saattamisesta, ellei hän ole sitä toisin valinnut. Prosessin työskentelyn raameihin kuuluu aiheen ja työtapojen valinta, kokonaisuuden hahmottaminen ja ajankäytön suunnittelu. Ohjaaja myös määrittää, kuinka paljon ryhmä on mukana päätöksenteossa, ja se tekee kustakin käsikirjoitusprosessista ainutlaatuisen.

4 KÄSIKIRJOITUSPROSESSI NOODISSA

Tässä osiossa kuvailen Medios-hankkeen alaisen käsikirjoitustyökalu-osaprojektin käsikirjoitusprosessia, sen kulkua ja siinä esiin nousseita kysymyksiä ja havaintoja. Tarkoitukseni on toisaalta nostaa käsikirjoitustyökalu Noodissa tapahtunut prosessi Ammatinvalintatestin käsikirjoitusprosessin rinnalle vertailuun prosessinohjaajan näkökulmasta, mutta myös toisaalta sanoittaa hankkeen sisällä tapahtunutta työtä.

Medios on Metropolia ammattikorkeakoulun, Helsingin kaupunginteatterin ja Mediakulttuuriyhdistys m-cultin EU-rahoitteinen yhteishanke. Hankkeen verkkosivuilla hankkeen päätarkoitusta kuvaillaan seuraavasti: ”MEDIOS-projektin tavoite on kehittää avoimen lähdekoodin ohjelmia, sosiaalista mediaa ja digitaalisen tarinankerronnan menetelmiä hyödyntäviä matalan kynnyksen tuotantomalleja kulttuuri-, sivistys- ja hyvinvointialojen työkaluiksi aktiivisen kansalaisuuden tukemiseen” (Osallistavan median menetelmien ja työkalujen kehittämishanke.) Medioksen alaisuudessa on kolme osaprojektia: digitarina, käsikirjoitustyökalu ja FLOSS-manuals. Työssäni olen keskittynyt juuri käsikirjoitustyökalun osaprojektiin.

Käsikirjoitustyökalu-osaprojektin osalta lähtökohtana on innostaa luovaan yhteisölliseen käsikirjoittamiseen verkossa. Projektissa kehitetään verkkotyökalu, joka tukee ja ohjaa yhteisöllistä kirjoitusprosessia ja tarjoaa välineitä ja menetelmiä sen eteenpäin viemiseen. Tavoitteena on, että projektin jälkeen käsikirjoitustyökalu on avoimesti kaikkien käytettävissä.

Noodin käsikirjoitusprosessi alkoi tammikuussa ja se vietiin päätökseen maaliskuun puolivälissä vuonna 2010. Käsikirjoitusprosessin ohjaajana toimi Emma Puikkonen. Käsikirjoituksen valmistuttua se luovutettiin ohjaaja Pieta Koskenniemelle, joka rupesi työstämään sitä lavalla Metropolia ammattikorkeakoulun teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelijoiden kanssa.

Noodin versiossa, jota käsikirjoitusprosessissa käytettiin oli siis pyritty mahdollistamaan käsikirjoitusprosessin läpikäyminen ja käsikirjoituksen toteuttaminen erilaisista verkkopalveluista tutuilla keinoilla. Noodissa oli mahdollista kirjoittaa tekstejä, jotka saattoivat olla hahmokuvauksia, näyttämökuvia tai kohtauksia. Näitä tekstejä pystyi ottamaan uusien tekstien pohjaksi tai järjestelemään erilaisiksi kokonaisuuksiksi. Pyrkimys oli myös

saada käsikirjoituksen rakennetta hahmotettua työkalun avulla. Kirjoitustyökalujen lisäksi Noodissa oli keskustelupalsta tukemassa työskentelyä.

Osallistuin käsikirjoituksen valmistusprosessiin havainnoitsijana ja seurasin sen vaiheita sekä verkossa että livenä³. Koska tarkoitukseni oli juuri tarkkailla prosessin etenemistä, olimme Puikkosen kanssa sopineet, etten juurikaan kommentoi kirjoituksen etenemistä, ettei ryhmäläisille tule ulkopuolisesta tarkkailijasta paineita. Livetapaamisissa tehtäviini kuului yleensä tapaamisen etenemisen ylöskirjaus ja Puikkosen assistenttina toimiminen.

Käsikirjoitusryhmä koottiin verkossa avoimella haulla käyttäen niin ikään hyväksi erilaisia sosiaalisen median palveluja, kuten esimerkiksi IRC-galleriaa.⁴ Oli tärkeää, että kirjoittamiseen osallistuville nuorille sosiaalisen median palvelut olivat entuudestaan tuttuja. Ryhmäläisten tuli olla Uudellamaalla asuvia 16-25-vuotiaita opintojensa loppuvaiheessa tai työelämässä olevia nuoria, joilla on innostusta ja halua työskennellä yhteisöllisessä käsikirjoitusprosessissa. Rekrytointi-ilmoituksessa toivottiin kirjoittajien varovan aikaa 2–4 eripituista kertaa viikosta tehtävien tekemiseen ja kahteen tapaamiseen. Hakemusten perusteella ryhmään valittiin 20 nuorta.

Ennen varsinaisen työskentelyn aloittamista valituille ryhmäläisille lähetettiin sähköpostilla ennakkotehtävä, jonka kautta heidän taidekäsitystään ja kiinnostuksenkohteita seulottiin, jotta aiheen valitseminen olisi helpompaa. Varsinainen käsikirjoitusprosessi käynnistettiin tammikuun 2010 alussa. Käsikirjoitus valmistui ja luovutettiin ohjaaja Pietta Koskenniemelle maaliskuun puolessa välissä, ja esiintyjäryhmän ja ohjaajan huomioita yritettiin vielä muokata tekstiin harjoituskauden alettua.

Käsikirjoitusprosessin ohjaajan ennakkovalintoja oli vaikea tehdä, koska Noodin uusin versio otettiin käyttöön vasta joulukuussa 2009. Tätä versiota ei ehditty juurikaan kokea käyttää, eikä näin ollen ollut siis varmaa, mitkä toiminnot toimivat ja missä on vielä parantamisen varaa. Käsikirjoitustyökalusta oli ollut kokeilussa kaksi versiota aiemmin:

---

³ Livetyöskentelyllä tarkoitetaan verkkotyöskentelyn vastapainona tapahtuvaa lähityöskentelyä.

⁴ IRC-galleria on verkossa toimiva yhteisöpalvelu, joka on alun perin perustettu Internet Relay Chat -keskustelupalvelun käyttäjille.

ensimmäinen käsikirjoituskokeilu tehtiin wikissä⁵ ja toinen symfony⁶-nimisellä alustalla. Wiki-kokeilun tarkoitus oli tutkia, voisiko wikin ominaisuuksia käyttää käsikirjoitustyökälun pohjana, mutta kokeilu ei tuottanut onnistunutta lopputulosta. Symphony alustalle rakennettua Noodia oli kokeilemassa teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelijoiden ryhmä, joka tulisi esiintymään tulevan kevään Noodi-tekstin näyttämöversiossa. Opiskelijaryhmä havainnoi silloisen Noodin puutteita ja niiden pohjalta uutta versiota kehitettiin eteenpäin.

4.1 Aloitus ja ideointi

Olen jaotellut Noodin prosessikuvauksen hyvin samankaltaisten jaksojen kautta, mitä käytin Ammatinvalintatestin kuvauksessa. Poikkeuksena siinä kuitenkin on se, että nettissä työskennellessä työskentelykertoja oli huomattavasti enemmän ja materiaalia tuotettiin jatkuvalla syötöllä paljon. Näin ollen Noodin prosessikuvaus ei ole yhtä yksityiskohtainen kuin aiemman tapausesimerkin kohdalla oli. Vaikka roolini prosessissa oli olla tarkkailijana, seurasin prosessia niin vahvasti sekä verkossa että livetapaamisissa, että kirjoitan siitä ikään kuin olisin osa työryhmää.

Kirjoittajat saivat kutsun käyttämään Noodia 4.1.2010, jolloin varsinainen työskentely virallisesti alkoi. Noodissa odottivat ensimmäiset tehtävät, jotka käsitelivät kirjoittajien esittelyjä, yhteisten sääntöjen luomista ja aiheen määrittystä. Ennen työskentelyn alkamista oli sovittu, että kullakin viikolla tulisi kahtena päivänä kirjoitusimpulsseja, eli tehtäviä: maanantaisin ja torstaisin. Kerralla tulisi 1–3 tehtävää ja maanantain tehtävien palautuspäivä olisi keskiviikkoiltaan ja tostain tehtävien sunnuntai-iltaan mennessä.

Ennen ensimmäisten tehtävien palautuspäivää oli kuitenkin luvassa ensimmäinen livetapaaminen. 7.1.2010 ryhmäläiset tapasivat prosessin ohjaajan ja toisensa ensimmäistä kertaa. Työskentely rytmittyi muutenkin pitkälti livetapaamisten pohjalta, vaikka suurin työ tekstien tuottamisen suhteen tapahtuikin verkossa. Ensimmäisellä tapaamiskerralla käytiin läpi käytännön asioita, kuten Medios-hankkeen ja Noodin esittelyä ja tarkoitusta, tuotannollisen kokonaisprosessin kulkua ja kirjoittajille jaettiin allekirjoitettaviksi tekijänoikeussopimukset. Lisäksi tapaamiseen liittyi pieni työpaja, jossa orientoi-

---

⁵ Wiki on verkkosivu, jonka käyttäjät voivat lisätä ja muokata sen sisältöä.

⁶ Symphony on avointa lähdekoodia käyttävä julkaisujärjestelmä.

duttiin kirjoittamiseen, käytiin läpi toiminnan raameja eli yhteisiä sääntöjä ja tarkasteltiin, mitä kirjoittamisen kannalta kokonaisprosessi tarkoittaisi.

Kun viralliset asiat ja lämmittelyluontoiset kirjoitustehtävät oli saatu tehtyä, ryhmä rupesi yhdessä määrittämään prosessin kulkua. Ohjaaja oli levittänyt lattialle käsikirjoitusprosessin viikot, eli kymmenen paperia, joista jokainen edusti yhtä työskentelyviikkoa. Lisäksi ohjaaja oli listannut lehtiötaululle asioita, joita ryhmäläisten tulisi lattialla olevalle aikajanelle sijoittaa. Nämä asiat olivat kirjoitus- ja ryhmäprosessin eri vaiheita, kuten esimerkiksi ideointi ja myllytys, loppu, päämäärätietoinen kirjoittaminen, tarkka kirjoittaminen, haeskelu, rakenne, palautepäivä, taustamateriaali ja avaaminen. Näistä osa oli pakko sijoittaa janelle, toiset olivat vapaasti valittavissa. Kirjoittajat jakautuivat 3–4 hengen ryhmiin ja sijoittivat prosessin vaiheet post-it-lapuilla haluamilleen viikoille.

Syntyneessä prosessisuunnitelmassa oli toivetta lisätapaamisille ja päätösjuhlille. Joidenkin tapahtumien tapahtumisajankohdasta – esimerkiksi kriisin ja tekstin valmistumisen – suhteen oli hajontaa. Kokonaisuudessaan ryhmäläiset olivat kuitenkin suhteellisen samanmielisiä prosessin kulusta. Tehtävän päätteeksi ohjaaja keräsi ryhmän suunnitelman talteen ja lupasi pitää siitä huolen. Kirjoittajat näin tulivat tietoisiksi siitä, mitä prosessissa mahdollisesti voi tapahtua ja tapahtuukin, mutta myös vapautuivat kirjoittamaan ilman epätietoisuutta siitä, mihin suuntaan prosessi on etenemässä.

Koska tapaamiskerran aika loppui kesken, aihepohdintaa päätettiin jatkaa Noodin puolella. Aiemman aihekommentoinnin perusteella ohjaaja oli koonnut yhteen erilaiset ehdotukset, joista kukin kirjoittaja sai äänestää kahta. Tämän äänestyksen perusteella aiheeksi nousi rakkaus. Aihepohdinnan lisäksi ryhmäläiset rupesivat tehtävän mukaisesti pohtimaan muodon ja sisällön suhdetta. Tämän tehtävän kautta tarkoitus oli eritellä nuorten elämässä olevia rakenteita ja sitä, miten rakenteet voisivat tuoda nuorten näkökulmaa yhteiseen tekstiin. Muotoon liittyvän tehtävän jälkeen kirjoittajia pyydettiin hahmottamaan kuvailemansa rakenteen käännekohtia piirtämällä jana, jossa ne näkyisivät. Tehtävää pidettiin varalla rakenteen jatkokäsittelyä varten.

Myös erilaisia hahmoja ruvettiin rakentamaan tehtävien kautta. (LIITE 2) Aiemmissa teksteissä oli pohdittu sitä, minkälaiset aiheet kiinnostaisivat ja minkälaisissa tilanteissa aihe näyttäytyisi milläkin tavalla. Näissä kirjoitustehtävissä esiintyneiden henkilöiden pohjalta ryhmäläiset saivat luoda syvemmän kuvauksen jostain hahmosta. Kirjoitusteh-

tävässä syntyneet hahmot loivat pohjan yhteiselle jatkotyöskentelylle ja niiden joukosta jalostui myös lopullisen käsikirjoituksen päähenkilöt.

Noodin kirjoitustyö keskittyi seuraavan kahden viikon ajan aiheen ideointiin, rajaukseen ja intensiiviseen kirjoittamiseen. Tehtävissä kirjoitettiin kuvauksia erilaisista rakkauden tapahtumista, rakkauden tapahtumapaikoista ja rakkaudesta populaarikulttuurin keinoin. Lisäksi alkuvaiheessa kirjoitettuja hahmoja ruvettiin jalostamaan eteenpäin. Tehtävät tuottivat suunnattoman määrän tekstiä, jonka pohjalta oli hyvä ryhtyä tarkempaan kirjoittamiseen. Ennen seuraavaa livetapaamista kirjoittajat jaettiin kolmeen pienempään ryhmään, joissa tehtävän avulla alettiin etsiä ryhmän näkökulmaa rakkauteen. (LIITE 3)

4.2 Rakenne ja hahmot

Toisella tapaamiskerralla 26.1.2010 vietiin prosessin päätöksiä eteenpäin. Ohjaaja luennoi lyhyesti siitä, mitä kirjoittajan havainto maailmasta tarkoittaa ja mitä on metafora. Havainnolla tarkoitetaan kirjoittajan tekemää huomiota maailmasta, joka tuo tekstiin tuoreen näkökulman aiheeseen. Havaintojen käyttäminen kirjoitustyössä usein välttää kliseisiin sortumisen tekstissä. Metafora taas on yksinkertaisimmillaan sitä, että kaksi sanaa liitetään toisiinsa sanalla "kuin" ja näin sanojen merkitykset alkavat täydentää toisiaan. Ohjaaja teetti myös aiheisiin liittyviä tehtäviä ja näin käsitteitä käsiteltiin myös käytännössä. Käsitteet prosessin ohjaaja tahtoi antaa kirjoittamisen avuksi ja työvälineiksi.

Livetapaamisen käytännön osuudessa luettiin jo kirjoitettuja tehtäviä ääneen. Teksteistä annettiin myös palautetta ja sovittiin, että Noodissa annettavan palautteen suhteen on nyt ryhdistäydyttävä. Lisäksi tehtiin päätöksiä aiheen rajauksesta, työstettävistä hahmoista, rakenteesta ja tyylilajista. Työtapana käytettiin jälleen post-it-lappuja ja pääkysymyksiä: ehdotukset päätettävistä asioista laitettiin pääkysymysten alle, ja näin nähtiin yleiset mielipiteet ja niiden mahdolliset samankaltaisuudet. Vaikka vain noin puolet koko ryhmästä oli paikalla, tehdyt päätökset päätettiin pitää lähes varmoina. Joihinkin asioihin muilla olisi veto-oikeus, mutta päälinjoja ei muutettaisi.

Aiheeksi rajautui rakkauden kaipuu, hahmoista kolme nousi esiin mieluisimpina. Kol-

men erillisen tarinan kirjoittaminen sai eniten kannatusta rakenteena ja tyyllilajissa päätettiin pysyä realismissa, jota maustetaan absurdeilla vivahteilla. Tämän perusteella jatko työskentely sai uuden muodon ja kolme pienryhmää jaettiin uudestaan valituiden hahmojen ympärille. Nämä hahmot olivat tapaamisen jälkeen nimeltään Leevi, Sebastian ja "Dimitriina". Kaikki valitut hahmot olivat olleet miehiä, joten yhden hahmon sukupuolenvaihdos tuntui olennaiselta. Dimitri-hahmon päälle kehitetyn naishahmon nimeksi tuli kuitenkin pian Vera. Ryhmäjako tapahtui orgaanisesti sen mukaan, kuka oli kiinnostunut minkäkin hahmon tarinan kirjoittamisesta.

Noodissa esillä olleet päätökset saivat suurimman osan poissaolijoiden kannatuksen. Aiheen näkökulmasta oli vielä keskustelua ja absurdin otteen selkeyttämiseen käytettiin muutamia puheenvuoroja. Suurin osa toivoi myös joitain risteymäkohtia eri tarinoiden välille, esimerkiksi sukulaisuussuhteiden tai sivuhenkilöiden kautta. Keskustelua kunkin tarinan näkökulmasta rakkauden kaipuuseen jatkettiin kunkin hahmon kirjoitusryhmässä.

Uudelleen jaetuissa pienryhmissä jatkunut kirjoitustyö alkoi hahmojen esittelyillä, kiinnostavien tapahtumien esiin tuomisella ja inspiraatiomateriaalin kokoamisella. Hahmoista kirjoitettiin kohtaukset, joissa hahmot esittelivät itsensä sitä kautta, mitä he tahtovat yleisölle maailmasta sanoa. Tapahtumia luotiin lyhyiden tilannekuvausten kautta hahmon ympärille, edelleen pitäen yhteisesti sovittu aihe mielessä. Lisäksi aiempia tekstejä siirrettiin Noodissa kaikkien kirjoittajien ryhmästä pienryhmiin tekstilamiseksi, josta tulevissa kirjoitustehtävissä voisi ammentaa ideoita ja virikkeitä.

Vain hieman yli viikon päästä edellisestä livetapaamisesta oli jo seuraava tapaaminen, jonka päätarkoituksena oli hioa tarinat pääpiirteissään kuntoon. Pienryhmät jakautuivat työskentelemään keskenään. Ryhmissä luettiin valmiit tekstit ääneen ja pohdittiin tarinan rakennetta ja dramaturgiaa. Toiset ryhmät olivat tehokkaampia ja päämäärätietoisempia kuin toiset, mutta jokainen ryhmä sai aikaan jonkinlaisen rakenteen tarinalleen. Vera-ryhmällä oli eniten aukkoja, mutta hekin pääsivät jonkinlaiseen alkuun, josta pystyi jatkamaan kirjoitustyötä. Tapaamiskerran lopuksi jokainen ryhmä esitteli toisille ryhmille, minkälaisia tarinoita oli syntynyt.

Tapaamisen jälkeen paikalla olleet ryhmäläiset jakoivat poissaolleille rakennesuunnitelmansa Noodissa. Tämän suunnitelman pohjalta ryhmäläiset valitsivat tarinan osioita ja

kohtauksia kirjoitettavaksi. Lisäksi Noodissa kirjoitettiin sanattomia kohtauksia tarinoiden tueksi. Näillä tehtävillä aloitettiin matka jo hiotumpaa kokonaisuutta kohti. Intensiivinen tahti oli myös livetapaamisissa, sillä taas tapaamisten välillä oli vain viikko aikaa.

4.3 Tapaaminen esiintyjien kanssa

Järjestyksessään neljännessä livetapaamisessa oli mukana Metropolia ammattikorkeakoulun 2. vuoden teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelijoiden ryhmä. Opiskelijaryhmä oli saanut joukon tekstejä luettavaksi ja toteutettavaksi demonstraation omaisesti esitysmuotoon. Samat opiskelijat olisivat esiintymässä käsikirjoituksesta toteutettavassa esityksessä. Paikalla oli myös esityksen ohjaaja Pieta Koskenniemi. Tapaamisessa opiskelijat näyttivät demonsa ja kirjoittajat esittelivät käsikirjoituksen eli kunkin tarinan vaihetta.

Kirjoittajat osoittivat innostuneisuutta näkemistään demoista. Vaikka mitään lopullista toteutusta ei opiskelijoiden esityksissä oltukaan haettu, he näyttivät, millä tavalla teksti toimii teatterissa, ikään kuin teatteriksi. Opiskelijat olivat tulkinneet saamiaan tekstejä ja hahmoja jopa kirjoittajia yllättävällä tavalla, ja myös kirjoittajat saivat osaltaan inspiraatiota lavatoteutuksista. Ennen kuin kirjoittajat esittelivät omat hahmonsensa, saivat he vetää lankoja yhteen ja tarkistaa, että kaikki kirjoittajat ovat hahmostaan samoilla linjoilla.

Kolmen hahmon, Sebastianin, Veran ja Leevin tarinoiden esittelyn yhteydessä teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelijat saivat esittää kommentteja ja tarkentavia kysymyksiä hahmoista. Näin kirjoittajat saivat lisää mietittävää omien tarinoidensa suhteen. Esittelyjen jälkeen esiintyjäryhmä poistui paikalta ja kirjoittajat jäivät vielä tarkistamaan työskentelynsä tilanteen. Tapaamisen jälkeen sovittiin kullekin pienryhmälle yksityistapaamiset, jotta voitaisiin edetä vielä tarkempaan, hiottuun kirjoittamiseen, jotta käsikirjoitus saataisiin määräaikaan mennessä valmiiksi ja luovutettavaksi eteenpäin.

Muiden ryhmien osalta hahmojen tarinat olivat suhteellisen selkeät ja pienryhmätapaamiset saatiin sovittua, mutta Vera-ryhmä jäi vielä miettimään tarinansa pääsuuntia. Esiintyjäryhmä kommentteja otettiin huomioon ja tarina saatiin kasaan, lähes pakottamalla. Kokonaisuuden hahmottaminen oli kuitenkin tärkeää. Vaikka se saatiin aikaan

hieman väkivalloin, oli tiettyjen raamien puitteissa helpompi työstää tekstiä eteenpäin.

4.4 Uudelleenkirjoitus ja hionta

Esiintyjäryhmän ja Noodi-kirjoittajien tapaamisen aikoihin prosessin ohjaaja ja esityksen ohjaaja Pieta olivat sopineet yhdessä, että kun luovutamme tekstit eteenpäin, ne luovutetaan erillisinä osioina. Kolmen tarinan lisäksi ohjaaja ja esiintyjät saivat joitain laulutekstejä ja kaupunkikuvia, joiden pohjalta he saivat päättää kokonaisdramaturgian. (LIITE 4) Ratkaisuun vaikutti myös Noodissa ilmenneet ongelmat rakenteen tekemisen suhteen, mutta tällä varauduttiin myös siihen, jos käsikirjoituksen henkilöhahmoja olisi vähemmän kuin esiintyjä. Valmiisiin teksteihin ryhmällä olisi oikeus tehdä ohjauksellisia muutoksia, mutta suuremmista tekstiin kajoamisista olisi tarkoitus neuvotella käsikirjoitusprosessin ohjaajan ja kirjoittamisen kanssa.

Viimeiset viikot ennen prosessin loppuunsaattamista kuuluivat uudelleenkirjoittamisen parissa. Siinä vaiheessa sekä Noodissa että pienryhmätapaamisissa keskityttiin kunkin hahmon tarinaan. Pienryhmätapaamisissa ryhmät lukivat omat tekstinsä läpi ja rupesivat pohtimaan, mikä on kunkin kohtauksen draamallinen tilanne ja miten sitä saataisiin kärjistettyä. Tapaamisten jälkeen kukin ryhmäläinen kirjoitti uuden version hahmon käsikirjoituksesta niin, että kirjoittamiselle oli sovittu aika. Pohjaksi otettiin edellisen kirjoittama versio, ja siihen tehtiin tarvittavia muutoksia. Tässä vaiheessa toiset kirjoittajat olivat rohkeampia tekemään muutoksia kuin toiset. Myös ryhmäkohtaisessa etenemisessä oli eroja, ja yhden hahmon käsikirjoituksen viimeiset muutokset tehtiin juuri ennen lopputapaamista.

Virallisesti viimeistä kertaa kirjoittajat tapasivat toisensa kirjoituskauden päättäjäisten merkeissä 12.3.2010. Ryhmällä oli edessään kaikki kirjoitetut kokonaisuudet ja nippu laulutekstejä. Ryhmä tuntui tyytyväiseltä aikaansaannoksiinsa. Oli syntynyt kolme erilaista tarinaa rakkaudesta: tarina Sebastianista, joka rikkoo omat rutiininsa ja yrittää saada ihmisiin kontaktia, tarina Verasta, josta muut ihmiset haluavat vain hyötyä ja jonka ainoa perheenjäsen on dementoituva eno sekä tarina Leevistä, jonka alter ego Nikolai ei meinaa antaa Leevin päästää peloistaan irti. Enää oli jäljellä yksi tehtävä: käsikirjoitukselle piti keksiä nimi. Nimiehdotuksia kaiveltiin tekstin sisältä ja yritettiin pyöritellä kaikille sopivaan muotoon. Erilaisten äänestysten päätteeksi "Kaikki viime viikon

aamut" jäi ehdotukseksi. Nimi ei jäänyt lopulta kuitenkaan tähän muotoon, vaan otettiin harjoituskauden alettua uudelleen pohdintaan niin esiintyjä- kuin kirjoittajaryhmän joukossakin.

4.5 Ohjaajan huomioita ja kysymyksiä

Noodin käsikirjoitusprosessi rakentui ohjaajan näkökulmasta kahdesta osasta. Ensimmäinen osa oli ohjaajan ennakkotyö ja toisena osana oli varsinainen käsikirjoitusprosessi. Käsikirjoitus tehtiin valmiiksi koko ryhmän voimin, joten Ammatinvalintatestin prosessiin verrattuna siitä jäi prosessin ohjaajan oma kirjoitustyö vähemmälle. Käsikirjoitusprosessista on eroteltavissa seuraavat vaiheet:

1. Aloittaminen ja sääntöjen määrittäminen
2. Ideoiminen ja rajausten tekeminen
3. Ryhmiin jakautuminen, hahmorajaukset ja tarinan kirjoittaminen
4. Draaman kärjistäminen ja tarkka kirjoittaminen
5. Hionta ja uudelleenkirjoittaminen
6. Viimeisteleminen ja lopettaminen

Vaikka prosessin ohjaaja ei tehnytään valmiin käsikirjoituksen kanssa töitä enää prosessin jälkeen, jatkuivat ohjaajan tehtävät myös varsinaisen kirjoitusajan jälkeen. Kun esiintyjäryhmä ja ohjaaja Koskeniemi saivat käsikirjoituksen työstettäväkseen lavalle, jäi tekstiin tulevien muutosten valvonta käsikirjoitusprosessin ohjaajan vastuulle.

Ammatinvalintatestin käsikirjoitusprosessi ja Noodin prosessi olivat hyvin erilaisia. Ammatinvalintatestiä kirjoitettiin pääsääntöisesti tapaamiskerroilla ja prosessin ohjaaja vastasi kokonaisdramaturgian luomisesta, kun taas Noodissa pääpaino oli verkkotyöskentelyssä ja ryhmällä oli suurempi sananvalta kunkin prosessin vaiheen suhteen. Noodissa ryhmä myös itse määrittä prosessin kulkua heti ensimmäisellä tapaamiskerralla, kun taas Ammatinvalintatestin osalta työskentely selkeytyi prosessin edetessä. Prosessien rakenteissa kuitenkin on havaittavissa joitain yhtymäkohtia. Seuraavaksi heijastelen Noodin prosessia Ammatinvalintatestin prosessin yhteydessä esittelemiini huomioihin ja myös nostan Noodissa vastaan tulleita kysymyksiä esiin. Pohjaan ohjaajan huomioiden omissa havaintoissa ja haastatteluun prosessin ohjaajan, Emma Puikkosen kanssa.

Noodin käsikirjoitusprosessissa yhtenä suurena haasteena olivat kirjoittamisen olosuhteet eli verkkotyöskentely ja itse käsikirjoitustyökalu Noodi. Prosessissa käytössä olleen version kehittäminen venyi niin pitkälle itse kirjoittamisen aloittamista, ettei ohjaaja voinut olla varma siitä, mitkä osiot työkalusta ovat toiminnassa. Tallentamisen kanssa oli ongelmia, jos kaksi ihmistä oli samaan aikaan tallentamassa tai jos tietyissä tekstikentissä oli liikaa tekstiä. Noodin rakenne-osio ei toiminut tarvittavalla tavalla, ja näin ollen rakennepäätökset siirtyivät livetyöskentelyyn. Keskusteluyhteys Noodin kautta oli hankala. Erilaisia ongelmia voisi listata vaikka kuinka paljon, mutta niiden tarkemmalle erittelylle oli omat seurantatapansa. Yleisesti ottaen, vaikka Noodi toimi suhteellisen hyvin ja palveli prosessia, oli siinä paljon työskentelyä myös hidastavia tekijöitä.

Työkalun ongelmien vuoksi teknistä tukea olisi kaivattu enemmän kuin sitä oli tarjolla. Työlle ei ollut hankkeessa tekijää prosessin alkaessa, ja kun uusi työntekijä tehtävään löydettiin, hänellä kului oma aikansa tutustua Noodiin ja sen toimintatapoihin. Varsinaisia tietoja ongelmien syistä ja muutoksia uuteen versioon saatiin kuitenkin vasta työskentelyn viikolla 7. Kuten jo mainitsin, myös ohjaajan ennakkovalintoja olisi helpottanut, jos työkalu olisi ollut aiemmin teknisessä valmiustilassa ennen työskentelyn alkamista.

Painottamistani ohjaajan valinnoista Puikkonen nosti Noodin, kuten myös minkä tahansa muun prosessin yhteydessä esille prosessin aloittamisen ja lopetuksen merkityksen. Noodin ensimmäisellä tapaamiskerralla käytettiin paljon aikaa yhteisten raamien määrittämiseen ja sääntöjen luomiseen. Tätä kautta ryhmälle luotiin yhteinen tila, joka edisti turvallisuudentunnetta työskentelyssä.

Noodin prosessissa alusta loppuun ohjaajan haasteena oli päämäärätietoisuus niin oman kuin kirjoittajienkin työn suhteen. Käsikirjoittajien rekrytointi-ilmoituksessa oli jo ilmoitettu, että valmistuva käsikirjoitus tuotettaisiin Helsingin Kaupunginteatteriin esitettäväksi. Myös Medios-hankkeen mittavuus toi mukanaan ohjaajalle tiettyjä paineita käsikirjoituksen suhteen, ja hankkeen muut työntekijät olivat hyvin kiinnostuneita siitä, mitä Noodissa tapahtuu. Jotain oli pakko saada aikaan ja mielellään mahdollisimman paljon Noodissa tuotettuna. Päämäärätietoisuus toisaalta lisäsi ryhmäläisten motivaatiota, mutta toisaalta vähensi kirjoitustehtävien rentoutta ja leikkisyyttä.

Vaikka suurilta osin työskentely painottui Noodissa kirjoittamiseen, oli livetyöskentelyllä silti huomattava merkitys. Verkossa tuotettiin paljon materiaalia, mutta koska liveinä tehdyt päätökset havaittiin yksinkertaisemmaksi muodoksi, verkossa asioista päättämisen vaikeutui entisestään. Noodin prosessissa livetapaamiset rytmittivät työskentelyä ja veivät sitä eteenpäin. Silti verkkotyöskentelyn etuna oli se, että tekstimateriaalia tuotettiin paljon ja lyhyessä ajassa.

AmmatINVALINTATESTIN käsikirjoitusprosessi painottui lähinnä lähityöskentelyyn ja käsikirjoituksen materiaalia tuotettiin kirjoituskerroilla. Ryhmäläisten läsnäolo oli tärkeää, koska ryhmä oli niin pieni, eikä kirjoituskertoja ollut kuin viisi. Verkkoprosessissa läsnä- ja poissaolot tuottivat myös osaltaan ohjaajalle haasteita. Vaikka sääntöjen yhteydessä oli sovittu, että olisi hyvä ilmoittaa siitä, jos ei hetkeen esimerkiksi pysty olemaan yhtä aktiivisesti kirjoittamassa, välillä jotkut tippuivat matkasta pois. Ohjaaja sai lähestyä joitain kirjoittajia sähköpostilla ja tekstiviesteillä ja kysellä, ovatko nämä vielä mukana ja usein vastaus oli myönteinen. Silti kirjoittajista ei saattanut kuulua muutamaan päivään mitään. Verkkotyöskentelyssä kirjoittajien motivointia sai tehdä erilaisella tavalla kuin liveprosessissa.

Livetyöskentelyyn verrattuna myös varsinaisia ohjaustekoja oli vaikeampi tehdä verkossa. Tekstejä pystyi kyllä kommentoimaan ja sitä kautta viemään kirjoittajan työskentelyä eteenpäin, mutta esimerkiksi ryhmädynaamisia vaiheita oli vaikeampi havaita. Prosessista pois päin lipuvien kirjoittajien uudelleenaktivoinnin kanssa tuli olla varovainen ja huomaavainen: ikinä ei tiennyt, oliko kyse motivaation loppumisesta vai vain muutamasta huonommasta kirjoituspäivästä tai ajanpuutteesta. Ryhmän suuri koko ja tekstin paljous vähensi myös ohjaajan mahdollisuuksia yksilötyöskentelyyn ryhmäläisten kanssa.

Ryhmän koko pienenikin käsikirjoitusprosessin alkuvaiheessa. Käsikirjoittajiksi haluttiin alunperin 20 henkilöä, mutta EU-säädökset täyttäneitä hakemuksia tuli vain 19. Ensimmäisen tapaamisen jälkeen tiedettiin, että kirjoittajia olisi 15, joista vielä yksi jäi kirjoitustyön alkuvaiheessa pois. Yksi kirjoittaja jäi prosessista pois ryhmiin jakautumisen jälkeen, mutta hänen katsottiin vaikuttaneen kokonaisuuteen niin paljon, että hänet luettiin mukaan vielä lopullisen käsikirjoituksen tekijöihin.

Ajankäytöllisesti Noodin prosessin ohjaaja joutui myös tiukoille. Noodi toimi hyvänä ti-

lana tekstin tuottamiselle ja jakamiselle, ja käsikirjoitustyökalussa olikin helppoa tarttua myös toisten teksteihin ja jatkaa niitä omalla tekstillä. Sen ja tiheän kirjoitustahdin vuoksi tekstejä tuli Noodiin hyvin paljon ja hyvin nopeasti. Ensimmäiset viikot prosessin ohjaaja sai seurata tekstejä kokopäiväisesti, että hän saisi kokonaiskuvan siitä, mihin suuntaan tekstiin liittyviä asioita ollaan viemässä. Tarkemman kirjoittamisen alettua kirjoitetut tekstit ryhmittäytyivät pienempiin ryhmiin ja oli jo helpompaa keskittyä kokonaisuksiin yhdessä tehtyjen rajausten puitteissa.

Siinä missä Ammatinvalintatestin prosessissa koin olevani välillä riittämätön opettamaan tarvittavia asioita, Noodin prosessissa opettajuus oli hyvin sisäänrakennettua prosessin ohjaajan työhön. Prosessin ohjaaja käytti tarvittavan ajan opettaa tiettyjä täsmäasioita, jotka auttoivat tekstin tuottamista ja prosessin kulkua eteenpäin. Opettajuus on rakennettu myös itse työkaluun sisään ja Noodin oppimateriaali auttaa niin kirjoittajia kuin prosessin ohjaajaakin tarvittavissa vaiheissa.

Kokonaisuudessaan Noodin käsikirjoitusprosessi oli työntäyteinen ja päämäärätietoinen. Prosessin ohjaaja jakoi ryhmän kanssa vastuuta valinnoista ja pyrki siihen, että ryhmäläiset vaikuttaisivat mahdollisimman paljon valmiiseen käsikirjoitukseen. Aloitukset ja lopetukset olivat tärkeässä asemassa prosessin kulusta. Ohjaajalta kului paljon aikaa käsikirjoitusprosessin seuraamiseen ja eteen päin viemiseen, mutta livetapaamiset auttoivat esimerkiksi päätöksenteossa ja prosessin rytmittämisessä. Työkalu tarjosi hyvän alustan luoda ja jakaa tekstejä, mutta sen kanssa oli omat ongelmansa. Työkalua kehitetään edelleen ja se on tarkoitus julkaista yleiseen käyttöön syksyllä 2010. Työkalun mukaan tuomista ongelmista huolimatta käsikirjoitusprosessi saatiin kunnialla loppuun ja käsikirjoitus valmiiksi sovittuun ajankohtaan mennessä.

5 LOPUKSI

Aloitin opinnäytetyön kirjoittamisen lähtökohdasta, jossa tarkoitukseni oli valottaa yhteisöllistä käsikirjoitusprosessia ohjaajan näkökulmasta. Pääasioiksi pohdinnoissani nousivat ohjaajan työprosessi ja sen rakenne, prosessissa mahdollisesti ilmenevät haasteet ja prosessin ohjaajan rooli ja se, mitä kaikkea siihen kuuluu. Myös työni kirjoittamisen loppuvaiheessa kaikista haasteista, prosessien vaatimasta ajasta ja pitkistä tunneista aiheen äärellä huolimatta – tai ehkä juuri niiden takia – koen, että yhteisölli-

nen käsikirjoittaminen on hyvin käyttökelpoinen työtapana teatteri-ilmaisun ohjaajan työtilanteissa. Prosessit voivat olla hyvin raskaita ja työläitä, mutta ne toimivat myös hyvänä tapana nostaa yhteisön ääntä kuuluviin.

Ohjaajan työprosessi yhteisöllisen käsikirjoituksen parissa alkaa yksin. Prosessin ohjaaja saa impulsseja ympäristöstä ja havainnoi jonkin yhteisön tarpeen tulla kuulluksi. Ohjaaja tarttuu impulssiin ja rupeaa tekemään valintoja, rajauksia, sääntöjä ja päätöksiä työtavoista yhteisön ja prosessin tarpeiden mukaan. Jo se, ettei mitään rajauksia ja sääntöjä tehdä, on tietyllä tavalla ohjaajan päätös. Ohjaajan on hyvä selkeyttää vähintään itselleen se, mistä lähtökohdista työskentely aloitetaan.

Ohjaajan valintojen jälkeen alkaa yleensä työskentely ryhmän kanssa. Vaikka ohjaaja olisi miettinyt kaiken valmiiksi jo etukäteen, on syytä ottaa tietyissä pelisäännöissä ja valinnoissa myös ryhmä huomioon. Työskentelyn on hyvä alkaa yhteisen tilan luomisella, jotta ryhmäläisillä on hyvä ja turvallinen olo työskennellä. Esittelin käsite-osiossa Noodin oppimateriaalissa olevan rakenteen, joka on yhteistä useille prosesseille:

1. Aloitus ja ideointi
2. Kirjoittaminen ja jatkotyöstö
3. Tekstin kasaaminen ja järjestäminen
4. Muokkaaminen ja uudelleenkirjoittaminen

Prosessien käsittelyssä otin huomioon myös Noodin prosessin ohjaajan, Emma Puikkosen korostaman prosessien lopetuksen, joten sen voisi lisätä tuohon listaan. Muutoin sekä Ammatinvalintatestin että Noodin käsikirjoitusprosessit etenivät kuta kuinkin oppimateriaalissa esitellyn kaavan mukaan. Päävaiheiden alle voi lisätä muita, eritellympiä vaiheita, mutta karkeana rakenteena kaava toimii.

Kun yhteisöllisen käsikirjoitusprosessin ohjaaja on saanut ryhmän kanssa prosessin päätökseen, alkaa ohjaajan jälkityöt. Nämä voivat vaihdella tekstin uudelleenkirjoittamisesta valvontaan tai jopa tekstin ohjaamiseksi esitykseksi. Oli jälkityöt minkälaisia hyvänsä, ohjaajan on hyvä ottaa ne huomioon aikatauluun suunnitellessa. Myös ohjaajan prosessin päättäminen on tärkeää.

Huomasin prosesseja tarkastellessani, että hyvillä työskentelyn raameilla voi helpottaa

prosessin etenemistä ja varsinaista kirjoitustyön ohjaamista. Koska yhteisöllisessä prosessissa ollaan kuitenkin muiden ihmisten kanssa tekemisissä, ei yllätyksiltä voi välttyä. Esitellyissä tapauksissa ryhmän motivointi ja ryhmäläisten läsnä- ja poissaolot nousivat ohjaajan kysymyksiksi sekä lähityöskentelyssä että verkossa. Myös muut olosuhteisiin liittyvät asiat voivat vaikuttaa prosessiin. Jos vastaavalla käsikirjoitustyökalulla työstehtään käsikirjoitusta ja palvelin kaatuu, ei tilanteelle mahda juuri mitään.

Ohjaajan rooli prosessissa määräytyy tapauskohtaisesti ja yhteistyöyhteisön tarpeiden mukaisesti. Molemmat esittelemistäni tapauksista oli nuorten ryhmän kanssa toteutettuja prosesseja, jolloin esimerkiksi ohjaajan rooli opettajana tuli merkittävämmäksi. Mikäli työtä tehtäisiin ammattilaisten tai kirjoittamista harrastavien kanssa, saattaisi opettajuuden osuus prosessin ohjaajan työstä olla vähäisempi. Kokonaisuudessaan ohjaajan roolin voisi katsoa koostuvan seuraavista vastuualueista: ryhmädynaamiset asiat, tarvittavan tiedon välittämiseen liittyvät asiat, asiantuntijuus taiteilijana käsikirjoitusta kommentoidessa ja organisoitavat asiat esimerkiksi ajankäytön suhteen. Roolien suhde ja niiden välillä tasapainottelu on prosessikohtaista.

Uskon, että teatteri-ilmaisun ohjaajana minulle on hyötyä yhteisöllisen käsikirjoitusprosessin hallinnasta tulevaisuudessa. Olen jo näiden kahden prosessin kautta oppinut aiheesta paljon ja toivon, että oppien sanoittaminen auttaa muita soveltavan teatterin kentällä toimivia omissa töissään. Tulevissa töissäni uskon käyttäväni yhteisöllisten työtapojen tuomaa kokemusta hyväksi, ja jatkaa yhteisöllisten käsikirjoitusten tutkimista ja tekemistä. Yhteisöllisen käsikirjoittamisen eri muodot vaativat vielä kehittämistä ja Noodi-käsikirjoitustyökalu tuo kiinnostavan lisän yhteisöllisen käsikirjoittamisen kenttään. Yhä enemmän verkossa tapahtuva sosiaalinen kanssakäyminen on voimavara, jonka voi käsikirjoitustyökalun avulla ottaa käyttöön.

Kuten jo käsitteiden yhteydessä mainitsin, yhteisöllisyys on aikamme trendisana. Silti sen vahvistamista ja tunnistamista tarvitaan, ja teatterin kautta tarjoutuu useita hyviä keinoja tehdä asian eteen töitä. Yhteisö ei ole leima eikä liima. Yhteisöllisyys on sitä, että ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, tarkoittaa se sitten sitä, että erilaiset ihmiset kokoontuvat johonkin paikkaan toistensa kanssa, tai sitä, että yksi ihminen on tietokoneen napinpainalluksen päässä toisesta.

LÄHTEET

Kirjallisuus ja verkkodokumentit:

Erkkola, Jussi-Pekka 2008. Sosiaalisen median käsitteestä. Lopputyö. Helsinki: Taide-teollinen korkeakoulu.

Esittävän taiteen koulutusohjelman Pähkinäkori 2009. Metropolia ammattikorkeakoulu.
Koskenniemi, Pieta 2007. Osallistava teatteri, devising ja muita merkillisyyksiä. Opinto-keskus Kansalaisfoorumi.

Lampo, Marjukka 2009. Koko kansan olohuone. [verkkodokumentti]. Tampere: Tampereen yliopisto, tutkivan teatterintyön keskus. Saatavuus <<http://www.yleisotyo.fi/uploads/pdf/Kokokansanolohuone.pdf>> (luettu 26.4.2010)

Lavonen, Sussa 2005. Käsikirjoitusprosessi Postilokero 41400 Lievestuore. Teoksessa Ventola, Marjo-Riitta & Renlund, Micke (toim.) 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Renlund, Micke 2005. Teatterimuotojen kehittyminen Afrikassa. Teoksessa Ventola, Marjo-Riitta & Renlund, Micke (toim.) 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Osallistavan median menetelmien ja työkalujen kehittämishanke. [verkkodokumentti]. Medios-hanke. Saatavuus <<http://medios.metropolia.fi>> (luettu 26.4.2010)

Soveltava teatteri. [verkkodokumentti]. YLÖS-hanke. Saatavuus <<http://www.yleisotyo.fi/index.php?page=soveltava-teatteri>> (luettu 26.4.2010)

Työpäiväkirjat ja luentomuistiinpanot ajalta helmikuu 2008 - maaliskuu 2010. Tekijän hallussa.

Ventola, Marjo-Riitta 2005a. Käytäntöjä. Teoksessa Ventola, Marjo-Riitta & Renlund, Micke (toim.) 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikor-

keakoulu Stadia.

Ventola, Marjo-Riitta 2005b. Ohjaaja-fasilitaattori valokeilan suuntaajana. Teoksessa Ventola, Marjo-Riitta & Renlund, Micke (toim.) 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Ventola, Marjo-Riitta 2005c. Taide etsii paikkaansa. Teoksessa Ventola, Marjo-Riitta & Renlund, Micke (toim.) 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Ventola, Marjo-Riitta 2005d. Taide keskelle elämää. Teoksessa Ventola, Marjo-Riitta & Renlund, Micke (toim.) 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Yhteisöllinen käsikirjoittaminen. [verkkodokumentti]. Medios-hanke. Saatavuus <<http://oppimateriaali.wikidot.com/yhteisoellinen-kaesikirjoittaminen>> (luettu 26.4.2010)

Haastattelut:

Puikkonen, Emma 2010. Dramaturgi-opettaja. Medios-hanke. Haastattelu: 9.4.2010

LIITE 1: AMMATINVALINTATESTI -PROSESSIN TEHTÄVÄT

ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN:

1. Ennakkotehtävän kirjoittaminen. Ohjeistus: Kirjoitetaan liuskan verran tekstiä aiheesta "Millaisen teatteriesityksen minä haluaisin nähdä"
2. Aiheeseen tutustuminen. Ohjeistus: Tehdään janaharjoituksia ohjaajan tekemien kysymysten pohjalta (asetu janalle kyllä-ei-akselilla oman mielipiteesi mukaan). Kysymykset/väittämät: "Tiedän mitä minusta tulee isona", "tahdon päästä heti lukion jälkeen opiskelemaan", "tulevaisuus pelottaa minua", "vanhempani toivovat minun ryhtyvän tiettyyn ammattiin", "olen tehnyt ammatinvalintatestin netissä tai keskustellut opon kanssa tulevaisuuden suunnitelmista"
3. Keskustelua aiheesta. Ohjeistus: Ohjaaja ohjaa keskustelua ammatinvalintaan liittyvistä kysymyksistä. Mitä ajatuksia edellisessä harjoituksessa heräsi? Mitä haluaisi käsitellä lisää?
4. Keskustelujen käsittely. Ohjeistus: Ryhmä purkaa keskustelussa nousseita kysymyksiä ja kirjoittaa keskeisiä käsitteitä papereille, jotka laitetaan lattialle. Riippuen nousseista kysymyksistä, papereiden sisältöä kommentoidaan teoilla ja puheilla.
5. Hahmojen luomista. Ohjeistus: Ryhmä tutkii työpaikkailmoituksia ja niissä olevia pätevyysvaatimuksia. Kukin valitsee yhden työpaikkailmoituksen ja pohtii kysymystä: "Jos tämä työpaikka/ilmoitus olisi ihminen, millainen ihminen se olisi?" Ideat kirjataan ylös ja jaetaan ryhmässä.

Kotitehtävä: Tee työministeriön sivuilla oleva ammatinvalintatesti ja kirjaa tuloksista jotain ylös.

TOINEN TAPAAMINEN:

6. Ammatinvalintatestien tulosten läpikäyminen. Ohjeistus: Käydään läpi tehtyjen ammatinvalintatestien tulokset, merkataan hahmot kukin omalle paperilleen. Määritetään sukupuoli (3-2 / tytöt-pojat), iät (15-16?), koulupaikka

(yläaste/amis/lukio).

7. Päätös muodosta. Ohjeistus: Puhutaan auki esityksen muoto: yhden henkilön tarina / monen henkilön tarina, juonikertomus / fragmentaarinen kokonaisuus, peli / leikki

8. Hahmojen jalostus. Ohjeistus: Valitaan yksi hahmoista, joka käsitellään auki Samin antamalla kysymyksillä. Tämän jälkeen kukin käsittelee auki oman hahmonsa neljä ensimmäistä kohtaa. Kukin hahmo rakennetaan yhdelle a4-arkille. Hahmon kysymykset: maailmankuva - asenne (suhtautuminen toisiin ihmisiin) - muutos (mitä tapahtuu, kun hahmo muuttuu, esim. asenteen kautta) - halu (draamallinen halu, tahto, "mitä henkilö haluaa" -> halu synnyttää toimintaa)

9. Kirjoitukseen orientoituminen. Ohjeistus: Ohjaaja antaa lappuja, joissa on tekstipätkiä. Näyttelijöiden tulee kirjoittaa runo, jossa käyttää tekstipätkää.

10. Liike ja kirjoitus. Ohjeistus: Ohjaaja ensin ohjeistaa kevyttä liikettä, jonka jälkeen ryhmäläiset pysähtyvät ja kirjoittavat tekstiä aiheista hahmon kautta. Hahmoja vaihdetaan mahdollisesti. Aiheet: minä olen - minun toiveuneni - minun painajaiseni - minun sankarini - "olipa kerran, joka päivä hän, kunnes eräänä päivänä, sen jälkeen" - minun turvapaikkani on

KOLMAS TAPAAMINEN

11. Runot. Ohjeistus: ks. tehtävä 9

12. Soolojen suunnittelu. Ohjeistus: Tee soolo, joka vastaa kysymykseen "Miten ammatti valitaan?"

13. Tilannekirjoitustehtävä. Ohjeistus: Kirjoita annettujen aiheiden pohjalta tilanteita tai dialogeja. Aiheet: Allu keksii lentokapteenihaaveen - Allu ottaa selvää lentokapteenin työstä - Allun äiti ja isä keskustelevat Allusta - Allu kertoo isälleen suunnitelmista - Neuvoja isältä Allulle - Allu keskustelee opon kanssa tulevaisuudesta - Allun painajainen - Allu kertoo kaverilleen haavestaan, kaveri kannustaa - Allu kertoo kaverille haavestaan, kaveri epäuskoinen - Allun päiväkirja - Allu suuttuu - Allun

kaverit puhuvat Allusta

NELJÄS TAPAAMINEN

14. Aukkojen täydentäminen. Ohjeistus: Kirjoitetaan tarinan puuttuvia kohtauksia.

Aiheet: Allu etsii äidin yhteystietoja - Äiti vastaa Allun yhteydenottoon - Allu ei ota opolta sontaa niskaan vaan sanoo tälle suorat sanat - Pete selittää Allulle tykkäävänsä enemmän Allusta kuin Roosasta - Roosa kertoo Allulle olleensa Peten kanssa treffeillä

LIITE 2: TEHTÄVÄT KÄSIKIRJOITTAJAT-RYHMÄSSÄ

1. Keitä olemme? Ohjeistus: "Mene keskustelualueelle Keitä olemme- ketjuun ja kerro itsestäsi 3 seuraavista asioista(voit siis valita nimen lisäksi 2) * nimi (pakollinen) * millaisessa huoneessa kirjoitat? * mistä ilahduit viimeksi? * kuka on ihanteesi? * mitkä ovat hyvät puolesi tai paheesi? * vapaavalintainen salaisuus. Ohjeet löytyvät myös keskustelusta.
2. Mistä haluamme kirjoittaa? Ohjeistus: Etsi kaikki teksti- näkymästä teksti: Mistä haluamme kirjoittaa? Lue läpi ja kommentoi sen perään: löytyikö samoja teemoja? Nousiko joku ajatus lukiessasi esiin? Mikä alkoi kiinnostaa? Valitse yksi aihe / ajatus, ja palaa tähän tehtävään. Vastaa tehtävään kirjoittamalla valitsemasi aihe sekä 3 kuvitteellista tapahtumaa, jotka kuvaavat aihetta. Jos haluat, voit katsoa mallia mallitehtävästä.
3. Työryhmän säännöt. Ohjeistus: Aluksi mietitään, miten haluamme, että tämä ryhmä toimii. Avaa alla oleva SÄÄNNÖT - teksti ja kommentoi sinne löytämiäsi kysymyksiä. Ei siis erillistä vastausta kirjoita teksti tehtävän pohjalta- napista, vaan kaikki samaan! Klikkaa siis Keskustelu - ja sieltä Keitä olemme- ketju.
4. Aihepohdinta jatkuu... Ohjeistus: Pyöritellään siis vielä hetki näitä esiin nousseita aiheita, ja katsotaan, mikä kiinnostaa eniten, ja löytäisimmekö kaikille yhteisen lähtökohdan (tai pari). Lue kaikki teksti- näkymästä aihekooste (ideat - tiivistetty kooste aiheista) ja äänestä kommenttikentässä kahta aihetta kirjoittamalla aihe kommenttiin. Jos haluat, voit vielä tässä vaiheessa tehdä uusia ehdotuksia.
5. Muodosta ja sisällöstä. Ohjeistus: Ensimmäisessä tapaamisessa puhuimme lyhyesti muodon ja sisällön suhteesta - siitä, että rakenne on yksi tapa kertoa sisältöä. (Yksinkertaistettuna esim. selkeä, yhtenäinen rakenne kertoo yleensä selkeästä maailmasta, rikkonainen, hyppelevä juoni rikkonaisemmasta maailmasta). Minua kiinnostaa aiheissa esiin nostettu nuoren näkökulma maailmaan - ja sitä kautta nuorten elämässä läsnä olevat rakenteet, löytyisikö niistä jotain, josta voisimme olla kiinnostuneita ja jota voisimme käyttää omassa kirjoittamisessamme. Mieti siis joku asia(musiikkivideo, riita, päivän kulku, biisi, esitys, kirja, artikkeli, koulupäivä tms.) joka mielestäsi liittyy nuorten maailmaan ja aiheeseen josta olet kiinnostunut. Kirjoita teksti,

jossa 1. kuvaillet asian ja 2. erottelet sen rakenteen. Rakenteen erotteluun löydät vinkkejä ja linkkejä mallitehtävästä. Tsemppiä - jos tehtävä tuntuu hankalalta, voi keskustelupalstalla purnata.

6. Ilon ja kirjoittamisen tehtävä. Ohjeistus: Nuo kaksi seuraavaa eivät sisällä kovinkaan paljoa kirjoittamista, joten tässä yksi vähän pidempi, jossa saa irroitella! 1. Lue vielä läpi kaikki vastaukset tehtävään kaksi (kommentoi matkalla jos mieleen tulee kommentteja). 2. Valitse teksteistä joku hahmo (mummo, mies, muu). Voit myös keksiä oman hahmosi. Tehtävään vastatessasi valitse oikeasta kulmasta kirjoituspöydällä laatikko "tai kirjoita hahmo". Kirjoita hahmo - kärjistä ja hulluttele, keksi yksityiskohtia. Laita tekstin otsikoksi hahmon nimi. 3. Palaa takaisin, kun muutkin ovat jo kirjoittaneet hahmoja. Lue hahmot ja valitse niistä yksi, ei oma. 4. Tee jokin matka (koulu- työ-kävely...). Kuuntele, katsele, haistele, keskity havainnointiin. Ajattele, miten valitsemasi hahmo havainnoisi maailmaa. Palaa kirjoituspöydän ääreen ja kirjoita tähän tehtävään vastaukseksi teksti matkastasi hahmon näkökulmasta - mitä hahmo näki, maistoi, ajatteli? Ole yksityiskohtainen ja tarkka.

7. Muodosta - - pieni jatko. Ohjeistus: Tämä tehtävä on vain itsellesi, Noodiin sitä ei tarvitse palauttaa. Katso seuraavia linkkejä:

<http://oppimateriaali.wikidot.com/freytagin-kolmio> ja

<http://oppimateriaali.wikidot.com/abstrakti-rakenne> . Muutokset janassa viittaavat käännekohtiin ja intensiteettiin - oman tekstini kohdalla esim. puhelimen löytymiseen ja häviämiseen. Etsi kirjoittamasi tehtävä 5 ja piirrä rakenteen kuvauksesta jana. Tavoitteena on hahmottaa asiaa tulevaa varten, eli tämän jälkeen päätämme muotokeskustelun joksikin aikaa tähän.

8. Rakkaudesta populaarikulttuurin keinoin. Ohjeistus: Kirjoita lyhyt kohtaus rakkaudesta - siitä näkökulmasta kuin itse haluaisit sitä käsitellä (yksinäisyys, kontrolli, pelko, haaveet...). Kohtauksella on kolme määrettä: 1. Valitse kohtaukseen 1 yleisesti tunnettu populaarikulttuurin/median hahmo, jossa mielestäsi tiivistyy aiheesi (Marilyn Monroe, Frankenstein, Mustan Pörssin mies...). Valitse hahmo, jossa sinulle on energiaa - joku joka kiehtoo. 2. Valitse kohtaukseen myös vähintään yksi jo kirjoitettu hahmo. 3. Valitse yksi lause tai ajatus, jonka olet nähnyt jonkun muun kirjoittamana Noodissa - jokin, joka puhuttelee sinua ja liittyy tavalla tai toisella rakkauteen. Liitä

lause kohtaukseen tavalla tai toisella. Lause voi olla sellainen, jonka olet jo joltain muulta kerran poiminut esiin ja kommentoinut.

9. Missä rakkaus tapahtuu? Ohjeistus: Tämän tekevät Kim, Terho, Päivi, Vivian, Milja, Mirja ja Miia. Muut saavat, jos haluavat. --- MISSÄ RAKKAUS TAPAHTUU? --- Suuri osa tämänhetkisistä teksteistä sijoittuu kaupunkiin. Ehkä tapahtumapaikka on kaupunki? Tai kaupunki näyttämöllä? Millainen on paikka, joka kuvaa rakkautta (tai rakkaudettomuutta) pelkällä tunnelmallaan? Valitse 1 kaupunkitila (voit käyttää jo teksteissä olevia paikkoja, esim. supermarket, raitiovaunu, katu jne) ja kirjoita kuvaus siitä. Älä kuvittele realistista tilaa, vaan irrottele, tuo paikan tunnelmaa esille (sataako kaupungissa öisin veitsiä? asuuko viemäreissä eläkeläisiä? ovatko lamput kynttilöitä vai kebabletkua?). Valitse tekstin lajiksi näyttämökuva.

10. Miten rakkaus tapahtuu? Ohjeistus: Tämän tekevät Jenni, Pulmu, Oskar, Juho, Viivi, Jerry, Rasmus ja Matti. Muut saavat, jos haluavat. --- MITEN RAKKAUS TAPAHTUU? --- Kirjoita 3 tekoa, jotka liittyvät rakkauteen. Vältä itsestäänselvyyksiä (suutelu, halaaminen) ja etsi sellaisia, jotka tuovat esiin rakkauden vaikeutta, monimutkaisuutta ja kestävyyttä (dementoituneesta vaimosta huolehtiminen...). Kun tekoja on jo muutamia, valitse jonkun muun kirjoittama teko, ja kirjoita teksti, jossa ihminen tekee rakkauden tekoa ja puhuu jotain aivan muuta. Halutessasi katso esimerkkiä alta.

11. Hahmot - uudelleenkirjoitus. Ohjeistus: Tämän tekevät kaikki - on aika tarttua uudelleen kirjoittamiimme hahmoihin ja katsoa niitä rakkauden näkökulmasta. Valitse jonkun muun kirjoittama hahmo. Mene tekstiin, ja paina "kopioi uuden tekstin pohjaksi". Anna tekstille nimeksi hahmon nimi + rakkaus, eli esim. Leevi Rakkaus. Kirjoita hahmo käyttäen aikaisempia ideoita, mutta lisäten yksityiskohtia ja kärjistäen - jos hahmo on ujo, kerro miten hän ei voi tulla hissiin jos siellä on joku muu, vaan piiloutuu vessaan. Mieti myös, mikä on hahmon suhde rakkauteen - ja erityisesti, millaisissa teoissa se näkyy. Kirjoita teot esiin hahmokuvaukseen, esim: selaa kaikki yöt deittisivustoja, muttei koskaan kirjoita kenellekään, tai - kantaa liikuntakyvyttömän äitinsä reppuselässä kauppaan.

12. Rakkaudesta - mitä kaikkea se voi tarkoittaa? Ohjeistus: Jatketaan aiheesta vielä hetki, jotta pääsemme syvemmälle. Ota kynä, paperia ja kello (tietokonekin käy).

Kirjoita 2-5 minuuttia tajunnanvirtaa (eli kontrolloimatonta tekstiä, oikeinkirjoituksesta tai järkevyydestä ei väliä) seuraavista (eli 2-5 min. kustakin, säädä kello herättämään aina sopivan ajan kuluttua): RAKKAUS, KONTROLLIN MENETTÄMISEN PELKO, YKSINÄISYYS, MIKSI HYVÄT IHMISET TEKEVÄT PAHAA. Mene sitten keskustelualueella keskusteluun aiheesta - rakkaudesta... Valikoi tajunnanvirrastasi osia + kommentoi keskustelun kysymyksiä. Ole raaka ja suora, yllätä itsesi. Voit valikoida keskusteluun mukaan sellaisia, joista tuntuu, että voit paljastaa muille ja erityisesti sellaisia lauseita, joissa tuntuu sinun omasta mielestäsi olevan energiaa, eli ne kiehtovat sinua.

13. Ydinkohtausta etsimässä. Ohjeistus: Valitse 5 kohtausta, jotka sinun mielestäsi voisivat olla mukana tulevassa käsikirjoituksessa. Muistiapua etsimiseen saat tarkastelemalla uutisten linkkejä, niissä näkyvät kohtaukset lyhennettyinä (eivät vielä kaikki, mutta täydennän ti-aamuun mennessä). Halutessasi voit muokata kohtauksia, esim. kirjoittaa niitä uudestaan tai erottaa kolme kohtausta/tarinaa sisältävistä teksteistä vain yhden mukaan. Yhden valitsemistasi kohtauksista tulee olla näyttämökuvana. VALITSE KOHTAUKSET NÄIN: 1. lue kohtauksia ja valikoi niitä. Jos haluamasi kohtaukset ovat varastossa, siirrä ne sieltä pois painamalla "palauta varastosta". Yhtenä mittatikkuna voit pitää aihetta, toisena taas kirjoittavaa ryhmää - mikä on juuri tämän ryhmän viesti maailmalle? 2. Mene rakenne-näkymään ja paina "tee uusi ehdotus". 3. Valikoi 5 kohtausta otsikon "valitut tekstit" alle. Saat siirrettyä laatikoita raahaamalla. Huom! Ehdotusnäkyvässä näkyvät vain kaikki teksti- kansiossa olevat tekstit, eli varastotekstit eivät näy.

14. Kohtaus, joka kertoo tärkeistä asioista. Ohjeistus: Tämä tehtävä on ensimmäinen tarkemman kirjoittamisen homma. Ehdotankin, että kirjoitat kohtausta muutamassa osassa, palaat siihen ja muokkaat viikon mittaan. 1. Vielä kerran esitä itsellesi seuraavat kysymykset - vastaa kysymyksiin kirjoittamalla, kirjoita kunnes sinulla on olo, että olet saanut vastauksen selväksi: * MIKSI RAKKAUDESTA PITÄISI KIRJOITTA? * MITÄ JUURI TÄMÄN RYHMÄN PITÄISI RAKKAUDESTA SANOA MUULLE MAAILMALLE? MIKSI? MIKÄ ON NUORTEN SUHDE RAKKAUTEEN, MIKÄ SIINÄ ON UUTTA? Viittaan kakkoskysymyksellä siihen, mitä mm. Terho mainitsi alussa, kun keskusteltiin siitä, mitä voi/pitää kirjoittaa - mikä on juuri tämän porukan tuore näkökulma maailmaan? Mikä on teidän kantanne? Mikä rakkauteen liittyvä on niin lähellä, että sen näkee hyvin, että siitä on sydän syrjällä, vihaa tai pelkoa tai rakkautta? Älä liudenna, valitse suurimmat asiat. Nämä tekstit voit kirjoittaa vain itsellesi. 2. Valitse sen jälkeen jo kirjoitettu teksti,

joka kiehtoo sinua. Copypasteta kohtaus omaan ryhmääsi ja kirjoita se raa'asti uusiksi. Kirjoita kohtauksen aluksi yhdellä lauseella se näkökulma, jonka rakkaudessa koet tärkeäksi - ja nyt ajattele vain omaa näkökulmaasi, ei muun ryhmän. Kirjoita kohtaus rohkeasti kohti sitä, mitä haluat sanoa ja mitä kysymyksiin vastasit, älä välitä alkuperäisen kohtauksen omistajuudesta - poista, lisää, muokkaa, varasta muista kohtauksista lauseita tai ideoita - ja muista, että näytelmissä sanottava on usein rivien välissä, hahmojen välisissä jännitteissä, tunnelmassa. Jos haluat, voit kohtauksen alkuun ja loppuun kertoa, mitä tapahtuu tämän, ajallisesti rajatun kohtauksen ennen ja jälkeen Fokusoi, keskity ja laukaise. Kirjoita teksti teatterikäsikirjoituksen muotoon, eli ilman päänsisäisiä ajatuksia - mallia voit ottaa mallitehtävästä.

15. Palautekierros. Ohjeistus: Valitse kaksi eri kirjoittajan tekstiä. Tekstit voivat olla pidempiä kohtauskokonaisuuksia - mm. tekstit liittyen tehtäviin 14 tai 8. Kirjoita tekstien kommenttikenttään palaute, jossa kiinnität huomiota ainakin yhteen sinua ilahduttavaan ja yhteen mietityttävään asiaan, jota kirjoittaja voisi pohtia uudelleen. Yritä löytää teksti, johon kukaan muu ei ole kirjoittanut palautetta (nopeat syövät hitaat). Käytä siis molempia: kriittisiä vinkkejä ja hyvien asioiden esiin nostamista. Lue oma palautteesi, ja mieti, mikä siitä mielestäsi pitää paikkansa ja mikä taas on hankalampaa uskoa - kirjoita ajatuksesi kommenttikenttään. Vinkkejä palautteen kirjoittamiseen löydät liimaamalla oheisen linkin selaimesi osoiteriviin:
<http://oppimateriaali.wikidot.com/palaute>

16. Päätöksiä. Ohjeistus: Tämän tehtävän tekevät ne, jotka eivät olleet paikalla 26.1. tapaamisessa. Avaa alla oleva teksti ja kirjoita omat kantasi kysymyksiin kommenttikenttään.

TEHTÄVÄT PIENRYHMISSÄ:

1. Ryhmälle nimi. Ohjeistus: Mene keskustelualueelle - valitkaa ehdotusten ja keskustelun kautta ryhmälle nimi.
2. Miten tämä ryhmä käsittelee rakkautta? Ohjeistus: Keskustelualueelle on avattu rakkaus-ketju. Mene sinne ja ehdota ryhmän näkökulmaa rakkauteen. Voit ehdottaa sanaa, aihetta tai pientä tarinaa. Kommentoi muiden ehdotuksia.
3. Kohtaus, joka kertoo tärkeistä asioista. Ohjeistus: Ks. Tehtävä 14.
4. Kirjoita kohtaus, joka alkaa esittelyllä. Ohjeistus: Kirjoita kohtaus, jossa päähenkilö esittelee itsensä ja elämänsä. Käytä mielikuvitusta - mikä tekee Leevistä erityisen nuoren, ja mitä juuri hän haluaa kertoa yleisölle. Pidä mielessä teemat rakkauden kaipuu ja nuoren tulevaisuuden pelko ja odotus - mutta älä sano asioita liian suoraan, vaan yritä kiehtoa ihmisiä (ja näyttelijää) hahmon salaisuuden / arvoituksen ympärille. Sisällytä kohtaukseen jokin teko, joka ilmaisee Leevin rakkaudenkaipuuta ilman että hän sanoo sitä ääneen.
5. Ehdota tapahtumia/tekoja. Ohjeistus: Ehdota vähintään kolmea tapahtumaa/ tekoa, jotka liittyvät päähenkilömme tarinaan ja rakkaudenkaipuuseen. Tee tehtävä alla olevaan TAPAHTUMAT - tekstiin, kommenttikenttään. ÄLÄ siis ehdota vielä kokonaista tarinaa (hahmo ostaa postimyynnistä pumpattavan barbaran, rakastuu siihen mutta puhkaisee sen vahingossa ja hautaa kotipihalleen, jonka jälkeen tekee itsemurhan) vaan yhtä tapahtumaa (hahmo hautaa rikkimenneen pumpattavan barbaran takapihalleen). Kuvaa tapahtumat yhdellä-kolmella lauseella. Tällä tavoin pidämme tarinaa vielä auki erilaisille ideoille. Voit käyttää myös tekstilammen ideoita /tapahtumia ja tekoja. Jos sinulla on aikaa ja jaksamista, voit tämän lisäksi vastata tehtävään yhdellä kohtauksella, jossa tapahtuma / teko tapahtuu (jälleen käyttäen tekstilampea tukena).
6. Tekstilammen luominen. Ohjeistus: Valikoi käsikirjoittajat- ryhmästä ne tekstit joita haluaisit käyttää inspiraationa / pohjana / poimia lauseina tässä tarinassa. Voit valita ihan mitä tekstejä haluat - tietysti hahmoonne liittyvät tekstit kannattaa ainakin tuoda. Toimi siis näin: 1. valitse tekstit. 2. Mene alla olevaan LISTA - tekstiin ja merkitse

listaan, mitkä tekstit aiot kopioida. Näin vältymme monilta samoilta teksteiltä, tarkista siis samalla, onko joku jo tuonut haluamasi tekstin tähän ryhmään. 3. mene käsikirjoittajat- ryhmään, maalaa haluamasi teksti 4. mene omaan ryhmääsi ja kirjoituspöydälle ja copypasteta teksti ja tallenna se. HUOM! Anna tekstin nimi seuraavalla tavalla: TEKSTILAMPI Meeri ja lapsi (eli henkilöt, joita kohtauksessa on TAI tekstin muu nimi). Valitse tekstin lajiksi kohtaus, näyttämökuva tai muu.

7. Käänte. Ohjeistus: Lue oheinen teksti liimaamalla osoite selaimesi: <http://oppimateriaali.wikidot.com/kaeaenne>. Kirjoita kohtaus, jossa päähahmomme suunnassa tapahtuu käänte. Vinkkejä voit poimia eri tapahtumista, joita on suunniteltu edellisissä tehtävissä.

8. Tehtävät 4-6. Ohjeistus: Jos et ole vielä tehnyt, tee tehtävät 4-6. Lue ensin muiden tekemät esittelyt ja tapahtumat, ja käytä niitä ideoinnin pohjana - voit myös suunnitella eri ideoita yhdistelevän kohtauksen. Jos olet tehnyt tehtävät 4-6, ei tämä koske sinua.

9. Sanaton kohtaus. Ohjeistus: Kirjoita kohtaus, jossa ei ole repliikkejä, vaan toimintaa (realistista tai mielikuvituksellista) kaupungilla. Sisällytä kohtaukseen ainakin seuraavat hahmot (voi olla muitakin): Leevi, Sebastian, Vera, Pena, Meeri, mummo, Nikolai. (Esimerkki - Juhon Topiaksen lenkkikohtaus käsikirjoittajat- ryhmässä). Pidä mielessä teemat rakkauden kaipuu / rakkaus.

10. Kirjoittamista. Ohjeistus: Mene kaikki tekstit- näkymään ja etsi sieltä ideat- taulukosta RAKENNESUUNNITELMA. Lue suunnitelma ja valitse kohtaus, jonka haluat kirjoittaa. Varaa kohtaus kommenttikenttään, jotta muutkin tietävät => samaa kohtausta ei voi valita. Käytä hyväksesi aiemmin kirjoitettuja kohtauksia - yhdistele repliikkejä jne.

11. Laulu rakkauden kaupungista. Ohjeistus: Etsi kaksi lausetta rakkaudesta - sellaisia, jotka tuntuvat sinusta merkittävilä tai energisiltä. Lauseet voivat olla aiemmin Noodissa kirjoitettuja tai voit kirjoittaa ne itse. Siinä on pohjamateriaalisi numero 1. Mene sitten käsikirjoittajat- ryhmään ja kaiva esiin näyttämökuvat kaupungista. Valitse kuvista yksi tai useampia ja ota ne itsellesi pohjamateriaaliksi numero 2. Kun sinulla on pohjamateriaali valmiina, mene tämän tehtävän tekstiin LAULU ja toimi ohjeiden mukaan.

12. Suuri kirjoitusviikonloppu! Ohjeistus Leevi-ryhmälle: Nyt hyvät hyssykät lyödään tassut kirjoitusnäppäimille ja kirjoitetaan loput Leevikohtaukset. Mene siis jälleen rakennesuunnitelmaan ja varaa sieltä itsellesi: 1. kohtausta, jota ei ole vielä kirjoitettu + 1 kohtausta, joka jo on kirjoitettu. (Jos kohtaukset loppuvat kesken, voit tehdä vaihtoehdoisen version.) Kirjoita siis 1 uusi kohtausta. Jo kirjoitetun kohdalla tee niin, että mene kohtaukseen ja paina "kopioi uuden tekstin pohjaksi". Muokkaa sitten teksti omaan suuntaasi miten haluat - kunhan pysyt rakennesuunnitelman rajoissa. Edellinen versio jää myös talteen, joten tekstin puolesta ei tarvitse olla huolissaan. Anna otsikoksi entinen nimi - versio 2.

Ohjeistus Sebastian-ryhmälle: Viikonlopun aikana kirjoitetaan loput kohtaukset runkoon (ja ehkä myös hiotaan jo kirjoitettuja?). Käy siis rakennesuunnitelman uudessa versiossa kertomassa, mihin tartut, ja tartu. Maanantaina kootaan käsikirjoitus kasaan.

Ohjeistus Vera-ryhmälle: Tänä viikonloppuna laitetaan Veran tarina kasaan. Mene siis rakennesuunnitelmaan ja valitse kaksi kohtausta - kirjoita kommentteihin, mitkä valitset. (Jos kohtaukset loppuvat kesken, saa ottaa saman ja kirjoittaa toisen version.) Kirjoita ne, revittele, etsi väyliä ja ideoita, kopioi toisilta ja aiemmista kiinnostavista kohtauksista. Tämän jälkeen meillä on käsikirjoitusluonnos olemassa!

13. Kokonaisuus näkyvässä. Ohjeistus Leevi-ryhmälle: Lue viimeisin käsikirjoitusversio ajatuksella. Kommentoi tekstin perään (keskustelu on aloitettu keskustelualueella, mutta nyt toimii tekstin kommenttikentässä, bugi on saatu korjattua) Lue, mitä muut ovat kirjoittaneet. SITTEEN: varaa itsellesi keskustelussa aika (esim. ke klo 18-20), jona muokkaat käsikirjoitusversiota. Voit tehdä muutoksia keskustelun pohjalta, kirjoittaa välikohtauksia, poistaa ristiriitaisuuksia jne. Sinun ei tarvitse tehdä kaikkia muutoksia kerralla, vaan voit jättää myös muille. Muut eivät saa muokata versiota samaan aikaan!

Ohjeistus Sebastian-ryhmälle: Lue teksti KOOSTE SEBASTIAN. Mieti, miltä kokonaisuus tuntuu - mitkä asiat tulevat esiin, mikä taas on vielä hämärämpää? Analysoi ja kommentoi keskustelussa tekstin alle. Kommentoi ennenkaikkea rakennetta ja kokonaisuutta - mitkä asiat alustetaan hyvin? Mikä jää kesken? Tämän keskustelun pohjalta mietitään, mitä käsikirjoitukselle pitäisi vielä tehdä.

Ohjeistus Vera-ryhmälle: Lue viimeisin käsikirjoitusversio (eli valitse käsikirjoitusversio-sivu ja siellä ylin teksti) ajatuksella. KOMMENTOI TEKSTIIN - kommenttikenttä toimii nyt! Kommentoi, mitä mielestäsi versiossa on, mikä taas puuttuu. Lue, mitä muut ovat kirjoittaneet. Kirjoitetaan viikonloppuna versiota yhdessä läpi tämän keskustelun pohjalta.

14. Laulut, osa 2. Ohjeistus: Lue sähköpostissa saapunut laulukkooste. Valitse yksi tai useampi teksti, joiden pohjalta lähdet kirjoittamaan. Vaihtoehtoja on kaksi: 1. kirjoita laululle vastalaulu, eli aivan toisesta näkökulmasta. 2. Muokkaa alkuperäistä laulua poistaen kaikki kohdat jotka tuntuvat epäselviltä / liian lennokkailta (murheen kyynel) ja korvaa ne konkreettisilla sanoilla ja teoilla (asfaltti, pesukarhu, raapia). Voit lisätä lauluihin välisäkeistöjä tai sekoittaa kaksi laulua keskenään, muodostaen yhdestä tekstistä a-osan ja toisesta kertosäkeistön.

15a. Hionta jatkuu. Ohjeistus Leevi-ryhmälle: Mene lukemaan viimeisin käsikirjoitusversio ja sen perässä olevat kommentit. Jatka kommentointia - mitä olet mieltä muiden huomioista, mitä puuttuu, mitä on liikaa? Kenenkään kommentteja ei tarvitse ottaa jumalan sanana. Varaa sitten, sopivaan aikaan itsellesi kirjoitusaika ja muokkaa tekstiä - muokkaukseen voit käyttää niiden kommenttien ehdotuksia, jotka sinusta tuntuvat hyvältä. Tallentaessasi lisää oma nimesi otsikkoon => pysymme perässä versioiden muutoksissa. Lisää kommenttikenttään tiedoksi muille, mitä muutoksia teit.

Ohjeistus Sebastian-ryhmälle: Mene viimeaikaiseen tekstiimme KOOSTE- Sebastian. Käy läpi muutosehdotukset, joita keskustelussa on esitetty. Varaa kommentteissa itsellesi jokin päivä ja kellonaika (esim. la klo 18-21) jona käyt tekstiä läpi. Näin vältetään päällekkäisyyksiä. Katso, kuka on varannut tekstin ennen sinua => ota esiin viimeisimmän kirjoittajan läpikäymä kooste (eka ottaa kooste-sebastianin, toka kooste-sebastian-emman jne) ja paina "kopioi uuden tekstin pohjaksi". Käy teksti läpi tehden muutoksia - pieniä tai isoja. Kommentoitujen muutosehdotusten lisäksi kiinnitä huomiota tunnelmaan, tilankuvaukseen, henkilöhahmojen mielenkiintoisuuteen / yllättävyyteen, repliikkeihin... Tallenna kooste uudella nimellä, lisäämällä oma nimesi otsikkoon => seuraava kirjoittaja tarttuu muokattuun versioon.

15b. Muistamista ja unohtamista / Yökerho. Ohjeistus vain Vera-ryhmälle: Voit vastata joko tähän tehtävään tai sitten tehtävään YÖKERHO - tai halutessasi molempiin. Listaa ensin asioita, jotka sinun mielestäsi ovat enolle tärkeitä - lapsuudesta, työstä, esineistä, ihmisistä, rahasta, arvoista, televisiosta. Muotoile sitten listaa käyttäen lauseita, joissa ei ole päättä eikä häntää - ihminen vaihtuu esineeksi, rakkaus juustoksi. / Voit vastata joko tähän tehtävään tai sitten tehtävään MUISTAMISTA JA UNOHTAMISTA - tai halutessasi molempiin. Googlaa hetki. Kokeile sanoja "vitun ämmä" tai "mä vedän". Etsi lauseita, jotka tuntuvat älyttömiltä, pinnallisilta, järjettömiltä, toisiinsa liittymättömiltä. Kirjoita sitten 3-5 vastaavaa toisiinsa liittymätöntä lausetta (tai jos haluat, pidempää kappaletta) vastauksena tähän tehtävään.

16. Muiden kommentointi. Ohjeistus: Oma Noodi- sivulta löydät kutsut muiden kirjoittajien ryhmiin. Etusivun uutisessa lukee, mikä on viimeisin teksti - lue se ja kommentoi alle - mikä kiinnostaa, mikä taas tuntuu hankalalta? Entä millaisia yhteyksiä omaan käsikirjoitukseesi löydät? Tehtävään on aikaa tämä viikko.

17. Hiontakierrokset. Ohjeistus Leevi- ja Sebastian-ryhmille: Varaa itsellesi hionta-aika käsikirjoitusversion kommenttikentästä + tee viimeinen käsikirjoituskierrös. Käytä tekstin saamia kommentteja hyväksi - kommentoi myös muiden tekemiä muutoksia.

Ohjeistus Vera-ryhmälle: Mene käsikirjoitusversioon ja varaa itsellesi hionta-aika (esim. ma klo 16-20). Tämä siksi, ettei tule päällekkäisiä tallennuksia. Käy sitten koko teksti läpi tehden muutoksia (voit käyttää viime viikolla saatuja kommentteja hyväksesi). Luo kokonaisuutta - voit siis rauhassa muutella kuljetusta, ideoita jne. - edellinen versio on aina tallella, ja siihen voidaan palata. Kommentoi muiden kirjoittamia versiota - mitkä muutoksista toimivat, mitä poistoa jäit kaipaamaan? Yhdellä kirjoituskerralla ei tarvitse ratkaista kaikkia kysymyksiä, mutta kun kaikki käyvät tekstin läpi kerran ennen torstaita, päästään jo pitkälle!

18. Kokonaisrakenne. Ohjeistus: Ehdota käsikirjoitukselle kokonaisrakennetta. Materiaalina sinun tulee käyttää ainakin kolmea tarinaa (Sebastian, Vera, Leevi). Lisäksi voit tarpeen mukaan käyttää lauluja ja paikkoihin liittyviä tekstejä (löydät ne laulut ja paikat- ryhmästä). Voit myös ehdottaa väliin omia kokonaisuuksiasi.

TEHTÄVÄT LAULUT JA PAIKAT -RYHMÄSSÄ

1. Missä rakkaus tapahtuu? Ohjeistus: Käyttäen inspiraationa paikkatekstejä käsikirjoittajat- ryhmästä (Kaupunki on synkeän rakkauden maa, alkula, käpylä), kirjoita teksti, jossa kuvaat sitä kaupunkia jossa Leevi, Sebastian ja Vera asuvat. Valitse kirjoitukseen joku kaupungissa tapahtuva muutos - aamun tuleminen, talven tulo, maallennuutto tms. jota kuvaat, samalla kun kuvaat kaupunkia yksityiskohtien ja taian kautta. Mitä kaupungin viemäreissä tapahtuu? Mitä kadulla kulkevat ihmiset ajattelevat? Mitä uutta - sellaista jota emme vielä missään tarinoista kuule - kaupungissa tapahtuu? Teksti voi olla niin lyyrinen tai proosallinen kuin haluat, tässä kohti ei tarvitse ajatella dialogia.

2. Laulut, jatkuu. Ohjeistus: Kirjoitetaan vielä toiset laulut, tällä kertaa lähtökohtana jonkun esityksemme henkilön kokemus / pieni kuva. Valitse siis joku henkilö mistä tahansa käsikirjoituksesta ja kirjoita laulu hänen näkökulmastaan. Vältä abstraktioita ja tunnekuvauksia (tunnen rakkautta) ja pyri kertomaan asioita (ja myös tunteita - kuvien kautta) yksityiskohtien ja tarinan kautta (aamuisin tyyny haisee märälle koiralle).